

The background of the entire page is a photograph of a modern city skyline at night. The buildings are illuminated with various lights, and their reflections are visible in a body of water in the foreground. The sky is a pale blue-grey. The buildings have various architectural styles, including some with glass facades and others with more solid, blocky structures. The water is calm, creating clear reflections of the buildings and lights.

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg

Årsrapport **2016**

EBA - en organsasjon som samler

*Som en toneangivende
bransjeforening innen
bygg og anlegg, jobber vi
aktivt for å fremme og
forbedre våre medlemmers
rammevilkår overfor
myndigheter og politikere.*

EBA ÅRSRAPPORT 2016

DESIGN: October Design AS

FOTO: Gaute B. Iversen, Eivor Eriksen, Erik Burås/
studio b13, Scanpix, Gettyimages, Veidekke,
Baneservice, Ilja C. Hendel

TRYKK: Kraft Digitalprint

OPPLAG: 600

INNHold

Leder	3
Dette var 2016	4
TEMA: Det digitale skiftet	6
Nærings- og bygningsjus	12
Kompetanse og rekruttering	14
Helse, miljø og sikkerhet	18
Vei og jernbane	20
Lokalavdelingene forteller	22
Årsberetning	24
Regnskap og noter	28
Organisasjon	46

Vi har mye å være stolte av, og vi må bli flinkere til å vise frem næringen og mulighetene som ligger her.

Kari Sandberg
adm. direktør

Den tradisjonelle verdikjeden utfordres

BI-forskning viser at norske ledergrupper bruker for lite tid på digitalisering i forhold til konkurrenter i mange andre land. Byggenæringen er en konkurranseutsatt næring og nye verktøy og digitale prosesser vil forandre byggenæringen. Det er grunn til å forvente at byggherrene vil stille krav til digitalisering fra første planleggingsmøte, gjennom byggeprosessen, til forvaltning, drift og vedlikehold. Det er store forskjeller i erkjennelsen av digitaliseringens betydning innad i bransjen.

En stadig mer innovativ og digital næring setter nye krav til organisering, kompetanse og roller i bedriftene. Sammenliknet med andre næringer ligger vi et stykke bak i digitaliseringsprosessen. Samtidig har mange enkeltprosjekter kommet langt når det gjelder bruk av åpen BIM. Koordinering av informasjon i byggeprosjektene vil bli stadig viktigere. Det anvendes droner, laserskannere og spesialverktøy som samler informasjon og kartlegger prosjektområder. Den tradisjonelle verdikjeden utfordres av digitale aktører, roboter og nye verktøy.

Nye Veier AS har varslet en fulldigitalisering av byggeprosessene sine og vil benytte 3D i hele prosjektets livsløp. Nye veier skal bygge veier raskere, smartere og rimeligere i alle faser sammenliknet med hva vi tidligere har sett i norsk veibygging, og er helt klare på at digitaliseringen er avgjørende for å nå målene. Dermed stiller dette også krav til endring i leverandørenes arbeidsprosesser. Fra leverandørsiden har vi et stykke igjen, men vi er på vei. Vi må utveksle erfaringer og lære av hverandre, slik at vi kan bidra til å drive en samlet næring til en mer digital fremtid.

2016 var generelt et godt år for bygge- og anleggsnæringen i Norge. Omsetningen i næringen var på om lag 440 milliarder i 2016. Anleggs-markedet har vokst kraftig de senere årene. Utviklingen er positiv, men veksten har ikke vært like stor innen bygg. I 2016 hadde vi en vekst på rundt fem prosent i forhold til året før. Veksten i Norge har gjort at flere utenlandske aktører har fått fotfeste i landet. Kampen om kontraktene spisser seg til, det er små marginer selv om volumet øker.

Som bransjeforening må vi fortsette arbeidet med konkurranse på like vilkår, og ta ny teknologi i bruk der dette er mulig. Vi skal fortsatt ha fokus på sikkerhet, kompetanse og rekruttering. En næring i vekst må også evne å tiltrekke seg flere flinke folk. Bygge- og anleggsnæringen er kanskje den tryggeste yrkesretningen man kan velge i tiden som kommer. Vi har mye å være stolte av, og vi må bli flinkere til å vise frem næringen vår og mulighetene som ligger her – både for håndverkere, teknologer, ingeniører og økonomer.

For EBA ligger fokusområdene fast. Det betyr at vi skal fortsette å jobbe med HMS, kompetanse og rekruttering, med vei og jernbane, seriøsitet og næringspolitikk. Fra 2017 tydeliggjøres også arbeidet med bygg og bolig i større grad. Vi skal jobbe med det som er viktigst for våre medlemmer, og gjennom dette bidra til at de kan operere innenfor gode og forutsigbare rammebetingelser – og kunne konkurrere på like vilkår. Det er gledelig å registrere at vi har fått på plass en lærlingklausul som stiller krav til bruk av lærlinger på prosjekter. Mange av våre medlemsbedrifter har satset systematisk på lærlinger over flere år – og ligger milevis foran krav og forskrifter. Disse bedriftene har gått foran og vist vei i praksis, mens EBA har jobbet parallelt med påvirkning og rammebetingelser. EBA skal fortsatt jobbe næringspolitisk og gjøre det vi kan for å endre og forbedre rammebetingelsene til medlemmenes beste. Vi har mindre og større virksomheter som på ulikt vis er vei-visere, og som trækker opp løypa for de som kommer etter. Vi skal sammen skape et enda bedre grunnlag for en av Norges største næringer.

Kari Sandberg

Kari Sandberg
adm. direktør

Dette var 2016

Januar

Stor interesse for bygningsfysikk

■ Cirka 30 medlemmer i EBA Oslo, Akershus og Østfold (EBAO) møtte fram til frokostmøte om kontroll av bygningsfysikk på Næringslivets Hus. Frokostmøtet med tittelen Uavhengig kontroll av bygningsfysikk - hvordan få til en smidig prosess? - var et samarbeid mellom Entreprenørskolen og EBAO.

Februar

God offentlig prosjektledelse og LCC i praksis

■ I februar arrangerte EBA seminar om offentlig prosjektledelse i samarbeid med Difi, NKF og LCCForum. Seminaret fant sted på Radisson BLU Hotell Plaza i Oslo.

Mars

Flere elever til bygg og anlegg

■ Ferske søkertall til videregående utdanning viser at søkertallene til Vg1 bygg- og anleggsteknikk øker for andre året på rad. - En gledelig trend, men vi har et stykke igjen til 2006-nivået på rundt 5.800 søkere, sa avdelingsleder Thomas Norland i kompetanseavdelingen i EBA.

April

Lanserte verktøy for bedre ryddighet og sikkerhet

■ Charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring har en nullvisjon for alvorlige skader, og har bidratt til bred oppmerksomhet og sterkere fokus på HMS i næringskjeden. I april lanserte EBA konkrete verktøy og veiledere for ryddighet og sikkerhet på byggeplass. Disse er også tilgjengelig på www.eba.no

Mai

Ny direktør i EBA Trøndelag

■ Tidligere statssekretær i Arbeids- og sosialdepartementet, Kristian Dahlberg Hauge, tok over jobben etter Ingvill Kvernmo. Med Dahlberg Hauge styrker EBA sin posisjon i Trøndelag.

September

Dugnad mot useriøse aktører i bygg og anlegg

■ I september var EBA på banen i flere medier med kronikken "Felles dugnad mot useriøse aktører i bygg og anlegg". Kronikken kom på trykk i 10 aviser.

Juni

Sanntidskontroll av HMS-kort på plass

■ Forskriften om HMS-kort på bygg- og anleggsplasser ble endret med umiddelbar virkning. Verneombud, byggherre og andre med HMS-ansvar får nå mulighet til å kontrollere om arbeidstakernes kort er gyldige – såkalt sanntidskontroll.

Oktober

Lanserte nettbasert stillaskurs

■ EBA har utviklet nettbasert kurs i montering, demontering, endring og kontroll av stillas. Kurset dekker de nye kravene i forskrift om utførelse av arbeid. I forskriften er det gitt nye og omfattende krav til dokumentert opplæring.

Juli

Endringer i byggherreforskriften utsettes

■ Endringene i byggherreforskriften ble utsatt inntil videre, bekreftet avdelingsdirektør Rune Ytre-Arna i Arbeids- og sosialdepartementet overfor Byggeindustrien.

November

Boklansering: MVA-håndtering for entreprenører

■ Boken ble ferdig i november og lansert i begynnelsen av desember. MVA-boken er produsert for EBAs medlemsbedrifter for å gi en praktisk og pedagogisk fremstilling av de mest sentrale bestemmelsene i MVA-loven.

August

LEAN-kurs i sju norske byer

■ Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg (EBA) legger opp til at bygg- og anleggsaktørene skal møtes med praktiske kurs og god opplæring som hjelper dem å ta bort flaskehalser som hindrer effektiv drift. EBA arrangerte derfor LEAN-kurs i sju byer.

Desember

Best Value-metoden - prestasjonsorientert innkjøp

■ Faggruppen for bygg og anlegg (FBA) - Tekna/NITO gjennomførte sammen med Rådgivende ingeniørers Forening (RIF) kurset Best Value-metoden - prestasjonsorientert innkjøp våren 2017.

Er næringen vår klar for det digitale skiftet?

Det er vel neppe sannsynlig at droner og roboter vil ta fullstendig over i bygge- og anleggsnæringen, men i store deler av industrien i Norge og utenlands har det vært en rivende digital utvikling. Hva med bygg og anlegg?

Nye Veier AS har varslet, og satt i gang, det de kaller en full-digitalisering av verdikjeden innen veibygging. Det snakkes om intelligente modeller som gir mulighet til samtidig planlegging og prosjektering, digital kvalitetssikring og materialsparing i byggefasen. Dette gjør også at viktig informasjon blir samlet på ett sted for drift- og vedlikeholdsfasen.

Byggenæringens Landsforening (BNL) har lenge jobbet med å utforme et digitalt veikart, et prosjekt hvor Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) deltar i styringsgruppen. Dette veikartet skal ivareta hele næringen på et overordnet nivå. Det mangler i dag ikke på digitale initiativer i enkelt-bedrifter og bransjer, men det mangler en felles plattform for at man skal kunne ta ut reelle gevinster. Visjonen med det digitale veikartet er en heldigitalisert, konkurransedyktig og bærekraftig BAE-næring. Målene er kostnadsreduksjon, lavere utslipp, bedre prosjektgjennomføring og økt eksport av produkter og tjenester. For å få til dette er det mye som må på plass; en omforent prosjektgjennomførings- og forvaltningsmodell,

digitale byggeplasser og digitale tvillinger. Det må etableres en samlende digital plattform, arenaer for gevinstrealisering, kompetanseutvikling og standarder for effektiv informasjonsforvaltning. Dette arbeidet går sin gang, og i begynnelsen av 2017 har BNL sendt ut det digitale veikartet på høring og bedt om innspill fra byggherrer, myndigheter og interesse-organisasjoner.

Mens arbeidet pågår stiller vi spørsmålene: Hvor langt har entreprenørene kommet? Hva er status i digitaliseringsarbeidet i Nye Veier? Hva skal til for at bygge- og anleggsnæringen nærmer seg – eller kommer opp på siden – av andre deler av industrien i Norge?

Vi har snakket med en byggherre, en teknolog og en entreprenør for å høre hvordan det står til og hva som skal til for å få kartet til å stemme med terrenget.

Det mangler i dag ikke på digitale initiativer i enkeltbedrifter og bransjer, men det mangler en felles plattform for å kunne ta ut reelle gevinster.

Ingrid Dahl Hovland

Det ligger mye prestisje i å kunne utnytte ny teknologi og ny kompetanse på en god måte.

EBA HAR SNAKKET MED BYGGHERREN

Ingrid Dahl Hovland

Adm direktør, Nye Veier AS

Nye Veier krever aktiv bruk av digitale informasjonsmodeller. Hva er bakgrunnen for dette?

Utbyggingsprosjektene i samferdselssektoren klarer seg ikke uten digitale hjelpemidler. De positive gevinstene av digitaliseringen er allerede betydelige, men både byggherrer, entreprenører og leverandører har en vei å gå før vi kan si at bransjen er heldigital.

Vi benytter mange gode verktøy til planlegging, prosjektering og til dels gjennomføring av utbyggingsprosjekter, men frem til i dag har utviklingen for det meste handlet om å produsere tradisjonelle dokumenter mer effektivt. Leveransene har fortsatt vært 2D-tegninger og døde PDF-formater. Dette vil vi ikke ha i Nye Veier.

Hvorfor stiller Nye Veier så klare krav til BIM?

Vi mener BIM (digitale informasjonsmodeller) med involverende planlegging og samhandling er løsningen, og teknologien er allerede godt utviklet. Nye Veier stiller klare krav til at BIM-modellen skal være både leveransen og grunnlaget for oppfølging av kontrakten. Det er i dag kun utstrakt bruk av BIM som kan gjøre utbyggingsprosjektene heldigitale.

I årene som kommer må vi arbeide med hvordan ny teknologi kan erstatte tradisjonelle prosesser og måten vi samhandler på. Med god digital samhandling i planlegging, prosjektering og gjennomføring kan vi minimere feilkildene, redusere konfliktnivået, optimalisere materialbruken, forbedre dataflyten, bidra til mer industrialisering og få bedre tverrfaglig forståelse. Oppsummert snakker vi om økt effektivitet og bedre kvalitet.

Hvorfor er det så viktig at næringen blir digital?

En heldigital anleggsnæring vil gjøre oss mer attraktive for de flinkeste fagpersonene. Det ligger mye prestisje i å kunne utnytte ny teknologi og kompetanse på en god måte. De som klarer dette vil få tak i de dyktigste folkene.

Nye Veier stiller konkrete krav til BIM-modellens innhold og bruk. I vår modell blir totalentreprenøren ansvarlig for prosjekteringen. Som byggherre krever vi fullt innsyn i BIM-modellen. Vi krever fortløpende oppdatering og vi skal blant annet bruke BIM-modellen til dokumentasjon av HMS-forhold og prosjektets klimapåvirkning. Videre ønsker vi å utnytte teknologien i forbindelse med maskinstyring og autonome anleggsmaskiner. BIM-modellen skal brukes aktivt og alltid være oppdatert og tilgjengelig på anlegget.

Hva er fordelene med BIM?

Fordeelene er mange, spesielt ved planlegging, prosjektering og gjennomføring. Videre er det viktig å videreføre BIM-modellen inn i arbeidet med drift og vedlikehold. Først da utnytter vi teknologien gjennom hele levetiden og vi forenkler neste runde med rehabilitering, videre utbygging eller eventuelt en fremtidig fjerning av anlegget. Vi erfarer at kompetansen i bransjen er varierende. Noen er flinke, mens andre henger etter. Det er også store variasjoner fra land til land. Det mangler standarder, og både regelverk og håndbøker må oppdateres og tilpasses. Nye Veier skal bidra til dette. Vi bruker BIM som en viktig faktor for å påvirke samarbeidsformer i hele verdikjeden, slik at alle drar nytte av teknologien. Når alle aktørene jobber heldigitalt kan vi i fellesskap bygge gode veier raskt og smart.

Vi har vært tidlig ute, men vi har ikke vært banebrytende.

Ole Gjermundshaug

EBA HAR SNAKKET MED ENTREPRENØREN

Ole Gjermundshaug

Daglig leder i Gjermundshaug AS

■ Gjermundshaug har vært tidlig ute med å ta i bruk ny teknologi og vært med i prosessene med å utvikle data-programmer og teknologi videre. Dette har vært viktig for oss og for utviklingen av bedriften vår. Vi har blant annet utviklet teknologi for fjernstyring av gravemaskiner og dumpere. Dette har vi gjort i egenregi - med hjelp fra andre bedrifter i konsernet vårt.

Hvilke er de viktigste investeringene dere har gjort i teknologi?

- Gjermundshaug har blant annet investert i droner som brukes til dokumentasjon og modellering av terreng i anleggs-prosjekter. Vi har flåteovervåking (overvåking av maskiner). Dette gjør at vi til enhver tid vet hvor alle maskiner befinner seg, samt at det viser utnyttelsen av maskinparken vår.

Alle gravemaskiner og dosere har GPS-maskinstyring med mulighet for oppkobling fra kontoret. Dette gjør at dataflyt med stikningsdata og innmålinger skjer kontinuerlig dersom vi ønsker det.

Timeregistrering for ansatte og innleide skjer via en mobil-applikasjon. Her lages også sjekklister for dokumentasjon. Systemet brukes også til å holde orden på hvilke anlegg små-utstyr og maskiner er innlogget.

Hva er hovedårsaken til at dere har valgt å ta skrittet for å bli mer digitale?

Gjermundshaug ønsker å være tidlig ute med å ta i bruk teknologi. Grunnen til at vi gjør dette er i bunn og grunn todelte; vi ønsker å bli mest mulig effektive og lønnsomme, og ikke minst så ønsker vi å være en attraktiv arbeidsgiver for flinke folk vi ønsker å tiltrekke oss.

Hvilke resultater har investeringene gitt?

Vi har investert store beløp i utvikling av ny teknologi, spesielt i fjernstyring av maskiner. Teknologien er utviklet av egne ansatte, ved hjelp av selskaper i konsernet.

Direkte resultater er at vi har oppnådd stor oppmerksomhet rundt dette med fjernstyring og har blitt kontaktet av oppdragsgivere fra andre land enn Norge. Vi har blant annet utført vår første jobb i Danmark. Videre har vi en markant økning i antall jobbsøkere til stillinger i Gjermundshaug-konsernet. Det er ingen tvil om at vi har blitt mer konkurransekraftige, men naturlig nok innen prosjekter hvor teknologien kan utnyttes.

Hva bør en entreprenør tenke på før man tar de digitale skrittene?

Vi har vært tidlig ute, men vi har ikke vært banebrytende. Vi har tatt i bruk teknologi som har vært prøvd før og dermed har vi ikke tatt unødvendig høy risiko. Videre har vi satset på lærlinger – både fordi vi har et ansvar for å gjøre det, men også fordi de yngre generasjonene har alle forutsetninger for å lykkes i den digitale hverdagen.

Lars Chr. Christensen

EBA HAR SNAKKET MED TEKNOLOGEN

Lars Chr. Christensen

Senior rådgiver VDC & FM og digital strateg, multiBIM AS

Hva mener du er de viktigste utfordringene for innovasjon på det digitale området i BAE-næringen?

Ledelsesfokus, bred kompetansebygging, økt kunde- og prosessfokus og klar digitaliseringsstrategi. Etablering av en samlende digital infrastruktur for digitalt samspill på tvers og sømløs informasjonsflyt i hele verdikjeden mangler også. Vi bør også øke fokus på informasjonsforvaltningen og informasjonskvalitet. Mange entreprenørers utfordring er å unngå "digital støpesjue" med "klattedigitalisering"; manglende fokus på å planlegge og skape de store linjene i virksomhetens digitale verktøykasse og forhastede innkjøp av enkeltverktøy.

Det er også for lite fokus på at nye digitale verktøy skal bidra til effektive beslutninger og verdiskaping for kunden. Kunden her er selvfølgelig byggherren, men også neste ledd i verdikjeden. Jeg tror også entreprenørene i større grad må være opptatt av hva som skaper kunde verdi. I dag kan vi simulere både kvalitet (3D), tid(4D), kost(5D), bærekraft (6D) og FDV(7D), men få entreprenører gjør det og enda færre selger det til sine kunder som merverdi.

Hva tror du er de viktigste enkeltfaktorene for at BAE-næringen skal lykkes med den digitale transformasjonen?

Fokus på å "digitalisere sammen" gjennom hele verdikjeden, slik at alle som skal jobbe sammen i et prosjekt har digital summetone mellom alle programmer fra dag en. Det betyr at både UEer, UEers UEer og vareprodusenter må inn i den digitale løsningsøkologien. Dessverre er det slik i dag at til og med de aller fleste programmene som entreprenørene bruker ikke kan snakke sammen.

Ellers viser undersøkelse av 1500 bedrifter i 106 land, utført

av Cap Gemini og MIT, at i firmaer som lykkes med digital transformasjon er topplederne digitale rollemodeller gjennom egen bruk av praktiske digitale løsninger og skytjenester. De leder selv den digitale transformasjonen.

Du nevner "digitalisere sammen" som en viktig faktor for at BAE-næringen skal lykkes med den digitale transformasjonen. Hva mener du med det?

Det siste halve året har jeg vært så heldig å få jobbe med BNL's digitale veikart for BAE-næringen. Målsettingen med veikartet er nettopp å få bygg, anlegg og eiendomssektoren til å bli enige om å digitalisere sammen for å skape et størst mulig digitalt fellesskap. Det vil ikke bare gi en mer effektiv prosjektgjennomføring, men også skape et større marked for programutviklerne.

Den digitale strategien eller det digitale veikartet peker på at bygg- og anleggseier må drive den digitale transformasjonen og etterspørre leveranse av 1) en digital byggeplass hvor en bygger digitalt ferdig og foretar en digital sluttbefaring før bygging starter og 2) kreve å få levert en digital tvilling av det fysiske bygget, veien eller anlegget som de kan brukes med og driftes etter.

Hvordan mener du fremtiden for BAE-næringen ser ut?

BAE-næringen er en av de minst digitaliserte næringene, samtidig har den det største potensialet for høsting av transformasjonsgevinster. Jeg har ventet lenge på at Private Equity selskaper - de tjener masse på å snu uproduktive firmaer - skulle begynne å interessere seg for BAE-næringen. Vi ser nå de første oppkjøpene av entreprenører, og jeg tror det blir flere. Konsulenter som McKinsey, BCG og CAP Gemini -

Mye av hindringen for å lykkes med digital transformasjon og innovasjon hos entreprenører er "digital støpesjuke" og ledere som er svake digitale rollemodeller.

og ikke minst World Economic Forum - har også begynt å interessere seg for BAE-næringen, det er et signal.

BAE-næringen står foran en enorm vekst skapt av megatrenden urbanisering. Frem mot 2030 skal den globale BAE-næringen vokse i omsetning med mer enn tre ganger fra dagens nivå på ca. 3 500 milliarder. Det skaper også et mulighetsrom for lille Norge. Hvis vi kan skape smarte digitaliserte prosesser, gode digitale verktøy og få til sømløst digitalt samspill er det eksportmuligheter.

Når vi om 10 år ser tilbake på 2017 vil vi ha et smil om munnen, jeg tror graden av industrialisering, automatisering og robotisering fremover vil overraske mange. Programvare-industrien transformeres også digitalt og vi kan etter hvert løse informasjonsflaskehalser ved å bygge spesifikke prosjektløsninger for en brøkdel av dagens kost. Et eksempel fra fintech illustrerer dette; for 4-5 år siden måtte en betale mer enn 100 millioner for et komplett banksystem, og i dag kan man kjøpe et banksystem som til og med er bedre for bare 4-5 millioner.

Til slutt, har du noe råd til BAE-ledere som er usikre på hva de bør gjøre?

Det aller viktigste ledere kan gjøre er å hoppe ned fra gjerdet og personlig ta i bruk flere digitale verktøy i hverdagen - smarttelefon og outlook er ikke nok. Ta i bruk f.eks. Trello og overrask teamet ditt; skap transparens, ansvarliggjør og bli mer produktive som team. Vi er i en situasjon med digital transformasjon hvor det i liten grad finnes beste praksis, og det er ingen som med sikkerhet vet hvordan utviklingen vil bli. I en slik situasjon blir veien til mens vi går; det som virker, må vi gjøre mer av og det som ikke virker, må vi fikse eller slutte med. De lederne som i praksis tør å bli mer digitale, og som utfordrer seg selv digitalt, vil få en positiv opplevelse. Sømløs informasjonsflyt bidrar sterkt til økt produktivitet og gir også grunnlag for nye forretningsmuligheter.

Fokus på seriøsitet, forenkling og forutsigbarhet

I 2016 har vi hatt særlig fokus på et forutsigbart og leverandørvennlig regelverk for offentlige anskaffelser. Vi har også samarbeidet med myndigheter, oppdragsgivere og medlemmer for å øke graden av seriøsitet i næringen.

Arbeidslivskriminalitet har de siste årene økt i omfang. Byggenæringen er i førerretet i kampen mot arbeidslivskriminalitet og har et nært samarbeid med kunder og myndigheter for å etablere tiltak som gjør det lettere å være seriøs og vanskeligere å være useriøs.

Sentral godkjenning - erklæring om ansvarsrett

Lokal godkjenning opphørte 1. januar 2016 og kommunene godkjenner ikke lenger foretak for ansvarsrett i byggesak. I tillegg skjedde det noen endringer i ansvarsområder. Erfaringen med de nye reglene viste at bortfall av lokal godkjenning medførte for rigide kompetansekrav. EBA har derfor sammen med BNL kommet med forslag til myndighetene som blant annet går ut på at særlig lang erfaring innen utførelse kan kompensere for manglende formell utdanning. EBA har også en løpende dialog med myndighetene om dette og øvrige spørsmål knyttet til sentral godkjenning og erklæring om ansvarsrett i byggesaker.

Økt kontroll

I løpet av 2016 er samordning av kontroll og tilsyn mellom sentrale myndigheter forsterket gjennom opprettelsen av flere sentre mot arbeidslivskriminalitet (Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger). I tillegg fikk BNL og EBA gjennomslag under Stortingets behandling av statsbudsjettet for ytterligere to sentre.

Felles seriøsitetsskrav for offentlige bestillere

KS, Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi), Fellesforbundet og BNL er enige om et sett seriøsitetsskrav som skal være med å legge grunnlaget for de offentlige bestillerens krav. Bestemmelsene omfatter krav knyttet til blant annet lønns- og arbeidsforhold, språk og HMS. Krav om fagarbeidere og lærlinger i prosjektene har vært særlig viktig å få inn. Det er også innført et krav om at hoved/totalentreprenøren skal være medlem av StartBANK, som er frikjøpt og kan brukes av kommunene. Hensikten med anbefalte seriøsitetsskrav er at bedriftene får et likt grunnlag å forholde seg til i kontraktene med stat, fylkeskommune og kommune.

EBA har i hele 2016 hatt fokus på å gjøre bestemmelsene kjent, og har blant annet gjennomført seminar i alle 9 lokalavdelinger i EBA. EBA har også vært hyppige forelesere på statlige og kommunale konferanser om seriøsitet. Viktigste for å få innført bestemmelsene har vært direkte dialog med kundene. De største kundene innenfor bygg og anlegg har tatt i bruk bestemmelsene og antallet som benytter dem er økende.

På grunn av ny forskrift om lærlinger i offentlige kontrakter revideres nå bestemmelsene og det arbeides med kravspesifikasjon for offentlige oppdragsgivere og eksterne revisorer som skal brukes ved kontroll.

Veileder for valg av leverandør

Veilederen "Hvordan velge seriøse leverandører" omfatter sjekklister og dokumenter med lenker til offentlige skjema og registre, og letter arbeidet både ved innleie av norske og utenlandske arbeidstagere og inngåelse av kontrakt med underentreprenører. Veilederen har i 2016 blitt presentert for en rekke myndigheter, kunder og bedrifter på ulike konferanser.

Veilederen har vært en suksess og brukes nå av svært mange bedrifter både i og utenfor EBA. Veilederen ligger også til grunn for et arbeid med å lage veileder for valg av seriøse leverandører for det offentlige.

Offentlige anskaffelser

Regelverket for offentlige anskaffelser har vært under revisjon og trådte i kraft 1. januar 2017. Det er gjort flere endringer i både lov og forskrift for anskaffelser over og under EØS terskelverdi. EBA har arbeidet for å påvirke innholdet i regelverket gjennom direkte dialog både med EU-institusjoner og norske myndigheter.

Det er to forhold som det har vært særlig viktig for næringen å få ivare tatt i nytt regelverk. For det første må regelverket fortsatt inneholde bestemmelser som bidrar til å sikre seriøsitet (krav til lønns- og arbeidsvilkår, lærlingeklausul, miljøhensyn mv.). Det regjeringsoppnevnte "Forenklingsutvalget" foreslo i sin rapport at alle slike såkalte ikke-anskaffelsesfaglige hensyn skulle fjernes fra regelverket. EBA og andre organisasjoner gikk kraftig imot dette. Det nye regelverket viser at vi har fått gjennomslag for en videreføring og styrking av de viktigste bestemmelsene.

For det andre er det viktig at også regelverket under terskelverdien på kr 44 millioner eks mva inneholder rammer for konkurransen som sikrer forutsigbarhet og ivaretar viktige leverandørhensyn. For disse anskaffelsene ble en ny "tilbudsprosedyre" foreslått som erstatning for de tidligere konkurranse-

Krav om fagarbeidere og lærlinger i prosjektene har vært særlig viktig å få inn.

formene anbudskonkurranse og forhandlet prosedyre. Den nye prosedyren innebærer at oppdragsgiver etter at tilbudsfristen er utløpt må bestemme seg for om det skal forhandles eller ikke og hvordan eventuelle forhandlinger skal gjennomføres. EBA var sterkt kritisk til denne prosedyren og har deltatt i arbeid med utarbeidelse av veileder og kunngjørings-skjema for å bidra til at rammene for konkurransen og eventuelle forhandlinger i størst mulig grad bestemmes på forhånd.

Det har også vært viktig å beholde protokollplikt for å sikre etterprøvnbarheten samt krav om å bruke standardkontrakter uten avvik.

EBA har sammen med NHO i 2016 utarbeidet beste praksis kvalifikasjonskrav, tildelingskriterier og evalueringsmodell. Dette er viktig for å sikre forutsigbarhet og etterprøvnbarhet ved valg av leverandører. Vi jobber i 2017 videre med å gjøre dette kjent for å sikre en mest mulig enhetlig praktisering i overensstemmelse med regelverket for offentlige anskaffelser, blant annet i form av en foredragsserie for kommuner i samarbeid med NKE, Difi og KS.

Ettersom "Best Value Procurement" har blitt lansert som en egen metode for innkjøp og oppfølging av kontrakt innenfor regelverket for offentlige anskaffelser i 2016, har EBA avholdt et eget seminar om dette og opparbeidet en oversikt over konsulenter som kan denne metoden.

Byggekostnader og industrialisering

Regjeringen og KMD ga Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) et mandat om å forenkle og forbedre dagens tekniske forskrift. Et av hovedformålene var å redusere byggekostnadene. EBAs "Utvalg for kvalitet og byggekostnader" foretok beregninger av byggekostnader innenfor følgende prioriterte områder: Inneklima, brann, universell utforming og energi og sammenlignet disse med byggekostnadene før dagens tekniske forskrift. En slik oversikt over utviklingen var interessant for å få kartlagt områder der noen av kravene var overflødige.

DiBK prioriterte å arbeide videre med flere av disse forslagene og har kommet med et høringsnotat som omhandler mange av områdene EBA pekte på.

I selve høringen har EBA fortsatt å peke på mulighet for endringer hvor vi mener kostnadene kunne vært ytterligere redusert uten at dette går utover sikkerhet og kvalitet - eksempelvis at kravet til trinnfrihet mot terrasse/balkong kun bør gjelde en av utplassene. Utover dette har EBA støttet krav om reduksjon av bod-areal ut i fra at dette gir større fleksibilitet ved utforming av leiligheter, men påpekt at det er usikkert om dette vil gi reduserte kostnader for boligkjøpere. EBA fortsetter arbeidet med DiBK for å komme frem til endelige krav i TEK 17.

Standardisering

Arbeidet med ny standard for samspills-entreprise og Offentlig Privat Samarbeid (OPS)

har pågått gjennom 2016. Grunnet uenighet i komiteen for samspillsentreprise stoppet dessverre dette arbeidet opp. Arbeidet med standard ytelsesbeskrivelse for rådgivere og arkitekter er også igangsatt og EBA deltar i komiteen. Standard Norge har også besluttet å standardisere utbyggingsavtaler med tilhørende regulering av merverdiavgiftsmodell etter ønske fra EBA og næringen.

Medlemsbistand 2016

■ Medlemsrådgivning

EBA har fortsatt sin rådgivningsvirksomhet og i 2016 bistod vi mer enn 100 bedrifter med rådgivning og tvistesaker. EBA har gjennomført tiltak for å forbedre respons-tiden i rådgivningstjenesten.

■ Bistand til offentlig sektor om å velge seriøse leverandører

EBA har bistått flere sentrale innkjøpere av bygg- og anleggsarbeid med valg av entreprisform, utarbeidelse av konkurransegrunnlag og utarbeidelse av kontrakter med balansert risiko og krav som sikrer seriøsitet.

■ Medlemsfordeler

EBA har i 2016 arbeidet med å utvikle og utvide tilbudene om medlemsfordeler og fortsatt arbeidet med å tilby alle medlemmene konkrete tilbud. EBAs kollektive avtaler innenfor forsikring, pensjon og garanti har aldri hatt større oppslutning.

HVEM ER VI OG HVA GJØR VI?

Nærings- og bygningsjus

EBAs byggejuridiske avdeling består av fire advokater som yter bistand til medlemsbedriftene i og utenfor rettsapparatet innenfor entrepriserett, offentlige anskaffelser/anbudsrett og plan- og bygningsrett. Vi tilbyr to timer gratis bistand per sak, og kan deretter yte bistand på timebasis.

Advokatene arbeider dessuten med næringsjuridiske spørsmål og ivaretar medlemsbedriftenes interesser ved utarbeidelse og revisjon av lover og forskrifter, standardiseringsarbeid, utarbeidelse av alternative

kontraktsformer, endringer i rammebetingelser, samt forhandlinger med offentlige og private oppdragsgivere med mer. Avdelingen driver videre opplæringsvirksomhet gjennom kurs og seminarer, og holder medlemsbedriftene oppdatert om endringer i lover, forskrifter og øvrige relevante forhold.

NCC satser systematisk på lærlinger. Her er lærlingsansvarlig Even Hedland i NCC Norge (t.v.) sammen med lærling Lars Petter Engevik Østerud, som går teknisk allmenfag og er betonglærling i NCC.

Fortsatt mangel på ny arbeidskraft

Økt rekruttering og bedre gjennomføring i skolen blir avgjørende for å skaffe nok fagarbeidere de neste årene. For å dekke det totale behovet for folk i næringen, må vi hvert år tiltrekke oss 8 000 nye fagarbeidere og 1 500 fagskoleteknikere, ingeniører og sivilingeniører.

I dag dekkes mindre enn halvparten av behovet for ny arbeidskraft i næringen gjennom videregående opplæring. Kun halvparten av de ca. 4 000 som hvert år søker seg til Vg1 Bygg- og anleggsteknikk gjennomfører med fag- eller svennebrev. Prosjektene står i kø for bygg- og anleggsnæringen i årene som kommer. Skal vi klare å møte den økte etterspørselen, vil norske entreprenører være avhengig av en solid og stor grunnstamme av egne fagarbeidere, lærlinger, fagteknikere, ingeniører og siviling.

Næringen tar selv et stort ansvar for å få dette til. Et flertall av EBAs medlemsbedrifter tar inn lærlinger, og blir gjennom dette en del av det offentlige utdanningssystemet. Det forventes at bedriftene stiller praksisplasser og læreplasser til disposisjon for samfunnet, og at man rekrutterer nyutdannede ingeniører og sivilingeniører. På dette området ser vi at mange av medlemsbedriftene i EBA gjør en utmerket jobb.

Konkurransen om kontrakter innen

både bygg og anlegg blir stadig tøffere. EBA mener det offentlige må stille krav til inntak av lærlinger for å få tildelt større offentlige kontrakter gjennom bruk av lærlingklausuler. Krav om bruk av lærlinger og begrenset bruk av ledd i leverandørkjeden står sentralt i ny lov om offentlige anskaffelser. 1. januar 2017 ble forskrift til lov om offentlige anskaffelser innført. Forskriften stiller krav om at det på offentlige kontrakter over angitte terskelverdier (1,1 / 1,75 eks mva) stilles krav om at en eller flere lærlinger deltar på kontrakten. Forskriften krever videre at oppdragsgiver i kontrakten tar med sanksjoner ved manglende etterlevelse og kontrollerer at plikten oppfylles.

Bidrar til fremtidens utdanning

EBA er med på å forme fremtidens utdanning innen bygg og anlegg. I dag deltar vi på mange arenaer; internt i NHO-fellesskapet, og eksternt i dialog med faglige råd og utvalg. Målet med EBAs store engasjement for

fag- og yrkesopplæringen er en fagutdanning tilpasset arbeidslivets behov, samt økt gjennomføring i utdanningene. Også i 2016 har vi jobbet mye med tilbudsstrukturen i videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å «styrke kvaliteten på og relevansen av fag- og yrkesopplæringen ved å gjennomgå tilbudsstrukturen i samarbeid med partene i arbeidslivet». Dette er en oppfølging av Meld. St. 20 (2012-2013) "På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen". Opplæringstilbudene skal bli mer relevante, målt opp mot kriterier som rekruttering, gjennomføring med fag-/svennebrev eller yrkeskompetanse og verdsetting på arbeidsmarkedet. Faglig råd ba i 2015 alle fageierne til de 25 fagene innen bygg- og anleggsteknikk om å sette seg ned sammen for å se på sine fag, og komme med forslag til eventuelle endringer. EBA har eierinteresser i både bygg- og anleggsfag, totalt 11 fag, og deltok i til sammen fire grupper. Forslagene ble oversendt faglig råd i februar 2016. Faglig råd for Bygg- og anleggsteknikk leverte en endelig Utviklingsredegjørelse til Utdanningsdirektoratet i april 2016. Utdanningsdirektoratet oversendte sine anbefalinger til Kunnskapsdepartementet den 30. september 2016. Vi opplever anbefalingene Utdanningsdirektoratet gir til departementet som en stor seier for norsk fag- og yrkesopplæring. Mange av våre forslag er foreslått innført også av Utdanningsdirektoratet.

Prosjektene står i kø for bygge- og anleggsnæringen i årene som kommer.

Søkertall

■ Videregående skole

Søkertallene til Vg1 Bygg- og anleggsteknikk hadde en økning på 8,43 prosent fra 2015 til 2016. Pr. 1.mars 2016 var det 4092 søkere til Vg1 Bygg- og anleggsteknikk. Pr. 1.mars 2015 var tallet 3774.

■ Lærlingsplasser

Søkertallene til læreplass viser en nedgang på 7,48 prosent i forhold til 2015. Pr. 1. mars 2016 var det 2795 søkere til læreplass. I 2015 var søkertallet 3021. Årsaken er nedgangen i antall søkere til Vg1 i 2014.

■ Fagskoler

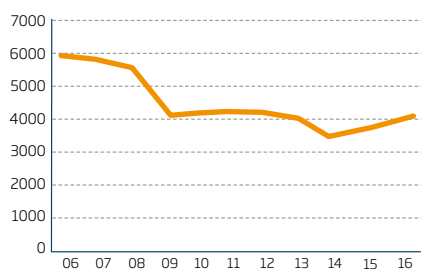
Stortingsmeldingen om fagskolene ble lansert av regjeringen i desember 2016: Meld. St. 9 (2016–2017) Fagfolk for fremtiden – Fagskoleutdanning. Meldingen inneholder mange gode forslag til tiltak som er viktige for at fagskolen skal kunne utvikles, og fylle rollen som en sentral kompetanseleverandør for næringen. EBA er særlig fornøyd med at regjeringen slår fast at fagskoleutdanning er høyere yrkesutdanning og komplementær til universitets- og høyskoleutdanning. Videre at bevilgningene til fagskolen samles under Kunnskapsdepartementet. EBA støtter forslaget om at betegnelsen for normert studietid og læringsutbytte må være den samme i all høyere utdanning. Vi mener at studiepoeng kan være med å bedre overgangen mellom fagskoleutdanning og universitet- og høyskoleutdanning.

■ Realfag og teknologi

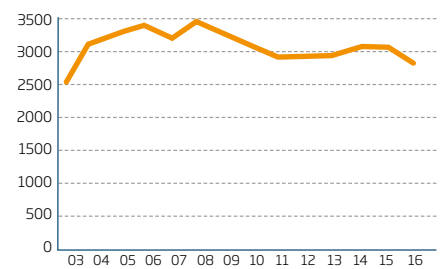
Tall fra Samordna Opptak viser at det er 4,4 prosent færre som søker seg til teknologifag, sammenlignet med 2015. Det er nedgang i antall søkere til både treårig ingeniørutdanning (bachelor), og til femårig master. Selv om det nasjonalt sett er nedgang i antall søkere, opplever NTNU økning i søkere til treårig bachelorutdanning. Totalt sett er det god søkning til teknologifag, men det er flere søkere enn studie-plasser ved høyskolene og universitetene. Det er viktig at bedriftene tilbyr praksisplasser og sommerjobber til studenter, og rekrutterer de nyutdannede fagteknikerne, ingeniørene og sivilingeniørene som er kvalifiserte. EBA støtter opp om Næringslivsringen ved NTNU.

Kilde: Kunnskapsdepartementet, Samordna Opptak og Byggeindustrien

Søking til Vg1 Bygg- og anleggsteknikk 2006-2016

Søking til lærlingsplass 2003-2016

Visste du at

- I oktober arrangerte EBA NM i Betongfag, og NM i Tømmerfag i samarbeid med Byggmesterforbundet, under Yrkes-NM i Bergen. Det var 6 deltakere med i Betong-NM, og tre fra EBA i Tømmer-NM. Vi fikk god publisitet rundt arrangementet, bl.a. i Byggeindustrien.
- EBA støtter opp om BIMFag, som er et nettverk for private og bedrifter som engasjerer seg i BIM og utviklingen av teknologien. Nettverket ble opprettet og startet februar 2010 av tidligere studenter ved Fagskolen i Oslo, nå Fagskolen Oslo Akershus.

HVEM ER VI OG HVA GJØR VI?

Kompetanse og rekruttering

Kompetanseavdelingen skal ivareta medlemsbedriftenes interesser ved å påvirke utvikling av innhold i både offentlige og private utdannings-tilbud slik at disse i størst mulig grad er i overensstemmelse med EBA-medlemmenes interesser og behov.

EBA's medlemsbedrifter har målsetting om å ha tilstrekkelig tilgang på kvalifisert arbeidskraft fra alle utdanningsnivåer innenfor EBA's virkeområder.

EBA har kompetansepolitisk fokus på:

- » Bidra til økt rekruttering til næringen
- » Påvirke at utdanningene leverer riktig kompetanse
- » Entreprenørskolen skal være en foretrukket samarbeidspartner ved kompetanseheving

Kurs i Lean og betong mest populære i 2016

Entreprenørskolen tilbyr om lag 30 ulike kurs. De mest populære kursene i 2016 var kurs i Betongarbeider – utførelse av betongkonstruksjoner (U3) og LEAN byggeplass. Stillaskurs på e-læringsplattform ble lansert og tilbudt medlemmene gjennom Byggenæringens Nettskole.

EBA tilbyr kurs gjennom Entreprenørskolen og www.byggenaringens-nettskole.no. Vi skal være en foretrukket samarbeidspartner ved kompetanseheving og har foredragsholdere med høy fagkompetanse i tillegg til bransjekunnskap.

Kursaktivitet

Entreprenørskolen tilbyr cirka 30 kurs innen Jus, HMS, kommunikasjon og ledelse og tekniske kurs. EBA tilbyr kurs gjennom sine lokalavdelinger. I Oslo setter vi opp ca 90 prosent av kursporteføljen to ganger i året (vår og høst), slik at bedriftene har mulighet til å melde seg på kursene i hvertfall ett sted

i landet hvert semester. Lav etterspørsel har ført til avlysning på noen planlagte kurs.

Vi bidrar også til bedriftenes interne opplæring ved å levere bedriftsinterne kurs. De mest etterspurte kursene i 2016 var Lean Byggeplass og Betongarbeider – utførelse av betongkonstruksjoner (U3).

Vi så en økning i antall åpne kurs fra 2016 til 2017, men en nedgang i antall bedriftsinterne kurs. Det ble gjennomført totalt 77 kurs med til sammen 1088 deltakere. Det var samme antall kurs som i 2015, men en liten nedgang i antall deltakere. Det har ikke vært store endringer i lov/forskrift, og det antas å være årsaken til at det har vært lavere kursdeltakelse de siste årene sammenlignet

med perioden 2008 – 2013, da vi hadde en merkbar økning i kurs på grunn av store endringer i blant annet Plan- og bygningsloven og teknisk forskrift.

Bedriftenes kompetansebehov

Kursevaluering viser at deltakerne er fornøyd. Tett kontakt med bedriftene er avgjørende for å sikre at vi har det kurstilbudet bedriftene ønsker. Rekrutterings- og kompetanseutvalget i EBA kvalitetssikrer kurstilbudet. Entreprenørskolens leder gjennomførte også ni bedriftsmøter i 2017 for å presentere kurstilbudet og få tilbakemeldinger på bedriftenes kompetansebehov.

Teg har dysleksi. Å sitte alene på nettet og svare på oppgavene passet godt for meg. Jeg slapp å bli stresset av at mange rundt blir ferdig lenge før meg.

Elev fra stillaskurs

Tømmerlærling Håkon Martinsen i Backe Stor-Oslo (t.h.) skal avlegge fagprøven i løpet av 2017. Arne Landmark (t.v.) er administrerende direktør i Backe Stor-Oslo.

Kompetansenettverk

Det er etablert et uformelt nettverk for HR/ kompetanseansvarlige i EBAs medlemsbedrifter, og saker som diskuteres meldes inn fra deltakerne. Det ble avholdt to møter i nettverket i 2016.

Byggenæringensnettskole.no

Byggenæringens Nettskole ble etablert høsten 2015. Byggenæringen er spredt over hele landet, og innen flere områder er det behov for god, effektiv og lett tilgjengelig opplæring. Stort innslag av utenlandsk arbeidskraft gjør også at det er behov for kurs på flere språk.

Byggenæringensnettskole.no er et lærings-senter med relevante e-læringskurs for hele næringen. Både for de ulike fagene hos de utførende, men også gjennom hele næringskjeden. Mange kurs tilbys på flere språk.

Stillaskurs

HMS-kurs utgjør størstedelen av kurstilbudet. I 2016 har vi utviklet stillaskurs, med støtte fra NHOs arbeidsmiljøfond. Kurs for stillas opp til 9 meter ble lansert 1. november 2016. Påbyggingsdel for stillas over 9 meter lanseres i løpet av 1. kvartal 2017.

Samarbeid

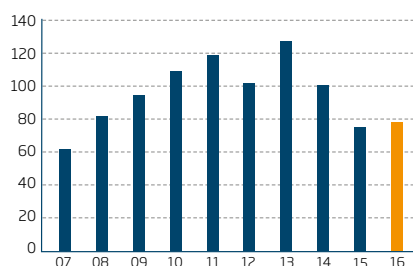
EBA samarbeider med flere aktører for å utvikle kurs. I samarbeid med Veidekke

Industri har EBA startet utvikling av kurs i Sikker Bruk av Asfaltutstyr. Kurset skal lanseres i 1. kvartal 2017. I samarbeid med Lavenergiprogrammet startet vi i 2016 utvikling av kurs i energikravene i teknisk forskrift. Kurset lanseres 1. kvartal 2017.

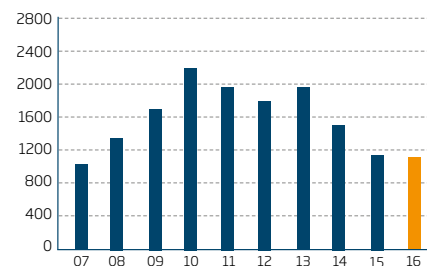
Ny læringsform

E-læring er fortsatt lite kjent i byggenæringen. Det krever tid å gjøre kurstilbudet kjent og å endre måten bedriftene jobber med kompetanseheving. Vi opplever en sakte, men sikker økning i etterspørsel etter nettbaserte kurs.

Antall kurs 2007- 2016

Antall kursdeltakere 2007- 2016

De mest populære kursene i 2016 var kurs i Betongarbeider - utførelse av betongkonstruksjoner og LEAN byggeplass. I 2016 ble det gjennomført totalt 77 kurs med til sammen 1088 deltagere..

HVEM ER VI OG HVA GJØR VI?

Entreprenørskolen og byggenæringens nettskole

EBA tilbyr gjennom Entreprenørskolen bedriftene til sammen cirka 30 ulike kurs innen fagområdene jus, tekniske fag, HMS, ledelse og økonomi.

I tillegg tilbyr vi flere nettkurs gjennom www.byggenaringensnettskole.no.

Gjennom Entreprenørskolen bidrar EBA til kompetanseheving hos sine medlemsbedrifter. Kursene arrangeres rundt om i landet gjennom EBAs lokalavdelingsapparat i tillegg til at de arrangeres internt i bedriftene.

Gjennom etableringen av www.byggenaringensnettskole.no tilbyr EBA hele byggenæringen nettbaserte kurs.

Byggenæringens nettskole har vært en stor og viktig satsning for EBA. HMS er det største fagområdet det tilbys kurs i på nettskolen, men vi er i gang med å få på plass kurs også innen andre fagområder.

Samarbeid for sikkerhet og rekordlav H-verdi i 2016

2016 var et viktig år for arbeidet med charter for en skadefri bygge- og anleggsnæring, et arbeid som fortsetter med uforminsket styrke i 2017. Rekordlav H-verdi i 2016 viser kanskje at vi er på riktig vei.

EBA er høringsinstans ved lov- og forskriftsendringer innenfor HMS-området. I 2016 har det pågått et arbeid med å utarbeide innspill til Byggherreforskriften og kommentarer til denne. EBA har deltatt aktivt i dette arbeidet. EBA samarbeider tett med BNL når det gjelder HMS og arbeidet med arbeidslivskriminalitet.

Charter for en skadefri bygge- og anleggsnæring

Charter for en skadefri bygge- og anleggsnæring er et felles forpliktelsesdokument for hele næringskjeden, med det mål å arbeide for en skadefri bygge- og anleggsnæring. Som representant for det utførende leddet skal EBA:

- Sørge for en vesentlig bedring i ryddighet og sikkerhetstilstand på alle byggeplasser
- Sørge for at nødvendig verneutstyr alltid er tilgjengelig og i bruk

Administrerende direktør i EBA, Kari Sandberg, har ledet charterets styringsgruppe siden sommeren 2016. I tillegg til Kari Sandberg, er EBA representert i styringsgruppen med HMS-utvalgets leder Hilde Waage (Kruse Smith Entreprenør) og Lene Jønsson, leder for HMS og Entreprenørskolen i EBA.

HMS-konferansen

HMS-konferansen i 2016 hadde 400 deltakere. Hovedtemaer for konferansen var

- 0-visjonen: En skadefri bygge- og anleggsnæring
- Arbeidslivskriminalitet
- Fra ulykke til læring
- Praktisk HMS og læring
- H'n i HMS

Målgruppen for HMS-konferansen er alle som jobber med HMS innenfor bygge- og anleggsnæringen - fra toppleder til verneombud. Samarbeidspartnere er BNL, MEF

(Maskinentreprenørenes forening), Arbeidstilsynet, Fellesforbundet, Norsk Arbeidsmandsforbund, Statsbygg, Statens Vegvesen, Forsvarsbygg, Bane Nor, RIF (Rådgivende ingeniørers forening) og arkitektbedriftene i Norge.

HMS verktøykasse

EBA har en HMS verktøykasse på www.eba.no. Nye verktøy i verktøykassen i 2016 har vært

- Mal for læring etter hendelser
- Informasjon om systematisk HMS-arbeid/ internkontroll og ISO-standarder
- Veikart - bedre ryddighet og sikkerhetstilstand

HMS-kompetanse

Økt HMS-kompetanse er et viktig mål for EBA.

EBA har i løpet av 2016 utviklet stillas-teorien for de som skal montere, demontere, endre og kontrollere stillas som e-læringskurs. Utviklingen av kurset har fått støtte fra NHOs arbeidsmiljøfond.

Kursene tilbys på norsk og engelsk. I tillegg til egenutviklede kurs, tilbys flere relevante kurs gjennom nettskolen (Byggenæringens Nettskole - www.byggenaringensnettskole.no)

Rekordlav H-verdi

Hvert år utarbeider EBA sykefraværstatistikk på bakgrunn av tall som er innhentet fra medlemsbedriftene. Sykefraværet har gått ned og H-verdien er rekordlav.

EBA har i 2016 utviklet e-læringskurs i stillasteorien for de som skal montere, demontere, endre og kontrollere stillas.

Betonglærling Hamza Jalal i PEAB valgte betongfag som yrkesretning. - Byggfag er et godt alternativ for de som er glad i å bruke kroppen og liker å jobbe med praktiske oppgaver, sier han.

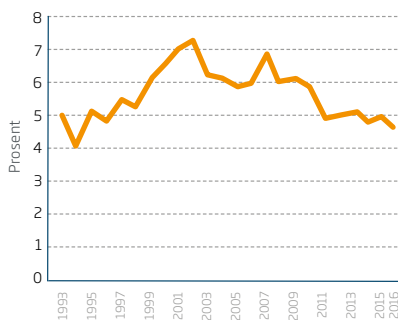

Historisk lav H-verdi

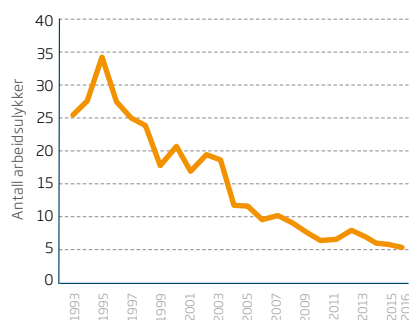
EBA utarbeider hvert år sykefraværstatistikk på bakgrunn av tall innhentet fra sine medlemsbedrifter. Sykefraværet i 2016 var på 4,57 prosent – en nedgang fra 4,92 prosent i 2015. H-verdien (hyppighet av arbeidsulykker pr 1.000.000 arbeidede timer som er så alvorlige at det medfører fravær fra

arbeid/arbeidsplassen) fortsetter å gå ned, og var i 2016 på 5,05, som er den laveste H-verdien vi noen gang har målt. I 2015 var H-verdien på 6,13. F-verdien (fraværskdager pga. skader pr 1.000.000 arbeidede timer) har gått ned fra 111,16 i 2015 til 57,75 i 2016.

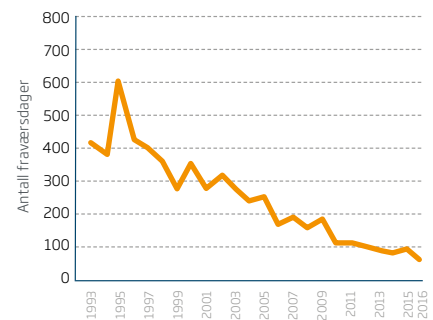
Sykefraværet

H-verdi

F-verdi

HVEM ER VI OG HVA GJØR VI?

Helse, miljø og sikkerhet

EBA skal arbeide for sikre, trygge, effektive og lønnsomme bedrifter.

Gjennom vårt arbeid skal vi:

- » bidra til arbeidsplasser uten skader og uhell
- » sikre trygge arbeidsplasser hvor man trives
- » påvirke og bidra til sikker og effektiv produksjon

EBA's HMS-utvalg består av representanter fra flere av medlemsbedriftene våre, og representerer både bred erfaring og høy HMS-kompetanse. Utvalget ledes av Hilde Waage, som er HMS-sjef hos Kruse Smith Entreprenør AS.

HMS-utvalget skal være et aktivt kompetanseorgan innen HMS, og bidra til at gode og nye løsninger og erfaringer formidles til EBAs medlemsbedrifter. Utvalget planlegger og iverksetter tiltak som en del av EBAs strategiske handlingsplan. HMS-utvalget er en av EBAs styreopnevnte utvalg, med representasjon fra hovedstyret. Nils Raymond Laeskogen, Betonmast Toten, har vært styrets representant i utvalget i 2015 og fram til sommeren 2016. Fra høsten 2016 har Helge Nakken, Backe Oppland AS vært styrets representant i utvalget.

Vil utvikle og beholde ingeniør- og fagkompetanse hos entreprenørene i Norge

Viktigere enn noensinne er det å utvikle og beholde ingeniør- og fagkompetanse hos norske entreprenører. Det vil være en god investering for næringen og for de store samferdselsprosjektene som skal gjennomføres i årene som kommer.

EBA jobber tett sammen med bestillere som Statens vegvesen, Jernbaneverket (Bane NOR) og Nye Veier AS. EBA er medlem i EAPA, Europeisk asfaltforening, og representerer medlemmene på europeiske og nordiske arenaer. Hovedmålet er å bidra til en lønnsom og respektert næring.

Organisering

De ulike fagene innen Vei og jernbane er organisert i utvalg for Anlegg, Drift og vedlikehold, Asfalt og Jernbane. Vi har også et eget HMS-utvalg for veifaget. Fagene har i tillegg bransjeforum der medlemmene i utvalgene sitter sammen med representanter for bestiller.

Faglige spørsmål

Bygge- og anleggsnæringen bidrar til å opprettholde sysselsettingen i Norge. I de store framtidige utbyggingsprosjektene kan vi utvikle og beholde norsk ingeniørkompetanse og fagkompetanse hos entreprenørene. Det er viktig med forutsigbarhet og at planlagte anleggsprosjekter følges opp med bevilgninger

slik at de kan startes opp i henhold til plan. Fremdriften i jernbanereformen må prioriteres høyere og tett oppfølging er nødvendig for at reformen gjennomføres uten forsinkelser. Entreprenørene er klare til å ta flere oppgaver og mer ansvar. EBA ser fram til samarbeidet med Bane NOR for å få til en god prosess for konkurranseutsetting av jernbanemarkedet.

Utbygging vei

Oppfølging av kontrakter og innspill til forbedringer i kontrakter og gjennomføringsmodeller er viktig. EBA har gitt innspill til revisjon av kontraktgrunnlag og hatt et godt samarbeid med Statens Vegvesen og Nye Veier. EBA ønsker å bidra til å utvikle kontraktstyper der entreprenørene blir tidlig involvert og deres kompetanse utnyttet.

I en tid med behov for økt sysselsetting, har EBA i 2016 fått laget et Samfunnsregnskap som viser samferdselsinvesteringens betydning for verdiskapingen i Norge. Kontraktene og anbudskonkurransene må utformes slik at norske entreprenører kan konkurrere på like vilkår. Krav til bruk av lærlinger,

fagarbeidere og kontraktstørrelse tilpasset det norske anleggsmarkedet er avgjørende faktorer.

Konfliktnivået i anleggsbransjen er høyt og det har kommet en erkjennelse av at verken byggherrer, entreprenører eller samfunnet er tjent med dette. Nå innføres en ordning med en ekspertavgjørelse der en nøytral tredjepart får innsyn i konflikten og kommer med forslag til løsning.

Drift og Vedlikehold

Kurs i kontraktforståelse er videreført i samarbeid med Byggherreseksjonen i Vegdirektoratet. Kurset vil oppdateres og videreføres for alle kontrakter med oppstart 01.09.2017.

I 2016 ble det startet et pilotprosjekt med en utviklingskontrakt for drift og vedlikehold i Vestfold. Her legges det opp til kontraktstid på åtte år, større kontrakter, krav til lærlinger og utvidet krav til egenregi. Pilotprosjektet er vedtatt videreført også i Telemark.

Asfalt

Fra 2013 har produksjon av asfalt med lavere temperatur (LTA) blitt fulgt opp. Det er enig-

I de store framtidige utbyggingsprosjektene kan vi utvikle og beholde norsk ingeniørkompetanse og fagkompetanse hos entreprenørene.

het i bransjen om fordelene ved bruk av LTA og entreprenørene har investert i produksjonskapasitet. Tidlig i 2017 har nær halvparten av asfaltfabrikkene utstyr for å produsere LTA med skummingsteknikk. I 2016 kom ikke den forventede økningen i LTA-volumet. Det skyldes blant annet at rammebetingelsene fordyrer produksjonen av LTA. Miljømessig er det viktig å senke temperaturen på asfalten, men nå er konkurransebetingelsene et hinder for dette.

Jernbane

Rammebetingelsene for jernbane er utfordrende. Behovet for en reform som kan endre rammebetingelsene for entreprenørene er stort. Vi trenger forutsigbarhet for å fortsatt bygge kapasitet og kompetanse, og for å sysselsette de som er ansatt. Bane NOR må prioritere økt forutsigbarhet.

HMS

EBA har deltatt i et prosjekt som har gjennomført målinger av innhold i asfaltøyk. Det er gjort interessante funn som det blir arbeidet videre med i 2017.

Samfunnsregnskap for samferdselsinvesteringer

■ EBA mener samferdselsprosjektene i Norge må organiseres slik at det kan konkurreres på like vilkår for alle som velger å delta i anbudskonkurransene. For å synliggjøre verdiskapingen ved ulike modeller, har EBA fått utarbeidet et samfunnsregnskap som viser verdiskaping, sysselsetting og det offentlige skatteinntekter ved henholdsvis norsk og utenlandsk entreprenør.

Tabellforklaring: Tabellen (samfunnsregnskapet) viser verdiskaping, sysselsetting og det offentlige skatteinntekter ved henholdsvis norsk og utenlandsk entreprenør ved en investering på 1 milliard norske kroner. Det er gjort ulike antakelser om importandel og skatteplanlegging for den utenlandske entreprenøren. En skatteinntekt på 232 mill. kr finansierer 490 lærere eller 2000 kommunale barnehageplasser.

	Norsk entreprenør	Utenlandsk entreprenør (80 pst. import og skatteplanlegging)	Utenlandsk entreprenør (70 pst. import og skatteplanlegging)	Utenlandsk entreprenør (60 pst. import og skatteplanlegging)
Investering	1 milliard kr.	1 milliard kr.	1 milliard kr.	1 milliard kr.
Verdiskaping i Norge	740 mill. kr.	209 mill. kr.	285 mill. kr.	360 mill. kr.
Sysselsatte	860 årsverk	220 årsverk	320 årsverk	421 årsverk
Skatteinntekt	232 mill. kr.	59 mill. kr.	79 mill. kr.	100 mill. kr.

HVEM ER VI OG HVA GJØR VI?

Vei og jernbane

EBA jobber tett sammen med bestillere som Statens vegvesen, Jernbaneverket og Nye Veier AS. EBA er medlem i EAPA, Europeisk asfaltforening, og representerer medlemmene på europeiske og nordiske arenaer.

I tillegg er det et eget HMS-utvalg for vei. Fagene har i tillegg bransjeforum der medlemmene i utvalgene sitter sammen med representanter for byggherre.

Organisering

De ulike fagene er organisert i fire utvalg:

- » **Næringspolitisk utvalg for Anlegg**
- » **Drift- og vedlikeholdsutvalg**
- » **Kontraktutvalg Asfalt**
- » **Jernbaneutvalg**

LOKALAVDELINGENE FORTELLER

Med omvisning på Hafen City i Hamburg fikk deltakerne på EBAOs studietur innblikk i et av Europas største byutviklingsprosjekter. Her ved en modell av utviklingsområdet slik det vil bli når det er ferdigstilt.

EBA Oslo, Akershus og Østfold

En viktig møteplass

■ Faglig påfyll, praktiske verktøy og arenaer for samarbeid og dialog med myndighetene og andre viktige aktører. Det er stikkord på EBAOs mange arrangementer, som det siste året har samlet mer enn 400 deltakere.

I tillegg til Seriøsitetsskonferansen 2016 og Markedskonferansen 2016, har EBAO blant annet arrangert to frokostmøter, studietur til Hamburg og bedriftsledersamling med besøk på Stortinget. Mange av foreningens arrangementer er i samarbeid med EBA og BNL, og både tillitsvalgte og andre representanter for medlemsbedriftene deltar aktivt i planlegging og gjennomføring. Målet om om å tilføre kunnskap som rusten den enkelte bedrift i hverdagen, spiller temaene på konferanser og

samlinger, EBAOs hovedsaker og fokusområder, samt den aktuelle dagsorden. EBAOs arrangementer er ofte et ledd i å fremme samarbeid og dialog med eksterne aktører, som Østfold og Akershus fylkeskommuner og Oslo kommune i forbindelse med Markedskonferansen og Skatt Øst, arbeidstakerorganisasjoner og Senter for arbeidslivskriminalitet gjennom Seriøsitetsskonferansen.

EBAO mener samarbeid med bestillere og beslutningstakere om å sette viktige temaer på dagsorden på et møte eller en konferanse er viktig for å initiere politikkutvikling og praktiske resultater. I 2017 planlegges EBAOs hovedarenaer, Markedskonferansen på våren og Seriøsitetsskonferansen på høsten, videreført. Det arbeides også med egne møteplasser for bedrifter og offentlige aktører som er engasjert i knutepunktutvikling, og et arrangement for å fremme dialog mellom rådgivere og lærere, opplæringskontor og bedrifter.

EBA, Vestenfsjelske

En livskraftig 100-åring

■ 2. desember 1916 ble Bergens Entreprenørforening stiftet. På dagen hundre år etter ble etterfølgeren, EBA Vestenfsjelske, feiret med jubileumskonferanse og gallamiddag i Haakonshallen med bred deltakelse fra foreningens 62 medlemsbedrifter og representanter fra offentlige og samarbeidende organisasjoner. «En bastion i vest» er tittelen på jubileumsboken EBA Vestenfsjelske har

utgitt med Per Helge Pedersen som redaktør. Den dokumenterer fremveksten av entreprenørbransjen i Hordaland og Sogn og Fjordane fra den store bybrannen i Bergen og frem til i dag. Bedriftenes og foreningens historie inneholder mange ærerike høydepunkter, men vel så viktig har det vært å benytte jubileet til å meisle ut strategier og tiltak for at fremgangen kan fortsette.

Utdanning og rekruttering av fagarbeidere har i så måte høyeste prioritet, og i jubileumsåret ble det spesielt satset på film som virkemiddel for å inspirere unge mennesker til å satse på en karriere i bygg og anlegg. Opplæringskontorene som administreres av EBA Vestenfsjelske har ved inngangen til 2017

kontrakt med 286 lærlinger, mot 119 i 2010. Veksten skyldes blant annet at stadig flere jenter søker seg til bransjen. På jubileumskonferansen gikk for første gang en av disse, betongfaglæreren Helene Mjånes Berge fra Veidekke Entreprenør i Bergen, til topps i kåringen av «Årets lærling».

Nedgangen i oljerelatert industri på Vestlandet får i noen grad også konsekvenser for aktivitetsnivået for entreprenørene. EBA Vestenfsjelske har tatt initiativ til etablering av et bredt sammensatt næringspolitisk utvalg som spesielt vil jobbe for styrking av offentlige investeringer innen bygg og anlegg.

Betongfaglæreren Helene Mjånes Berge fra Veidekke Entreprenør i Bergen, gikk i 2016 til topps i kåringen av «Årets lærling».

EBA, Telemark, Vestfold og Buskerud

Norges første plusshus-skole

■ Å bygge en ny videregående skole er en lang og omfattende prosess. Når Vestfold Fylkeskommune skulle planlegge bygging av ny skole i Horten ble EBA kontaktet om hvordan bransjen kan bidra med gode løsninger og forslag til entreprisform. Takket være daværende Eien- domssjef Øyvind Trygstad i VFK var det flere konstruktive og spennende møter om hvordan et slikt prosjekt kunne gjennomføres. Vi hadde også et møte sammen med leverandørutviklings- programmet til NHO. Siden EBA på den tiden satt i rådgruppen til Vestfold klima og energi- forum sammen med Fylkeskommunen, var det naturlig at diskusjonen om klimaambisjoner for skolen ble et naturlig tema.

EBA var tydelig på at bransjen ønsker å

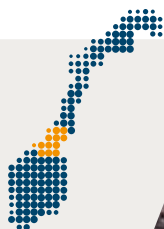
bli utfordret både på oppgaveløsning og på entreprisform. Da fylkeskommunen inviterte næringslivet til en partnerskapskonferanse i 2015 med tittelen «det grønne skiftet», var det naturlig å utfordre politikerne til å bygge Nye Horten vgs som et plusshus. Etterpå var forventningene til politikerne høye.

I 2016 vedtok fylkestinget at Nye Horten vgs skal bli Norges første plusshus-skole. En modig og riktig avgjørelse å ta. Både for å vise vei inn i det grønne skiftet, men også for at de gikk inn for en ny og spennende entreprisform. Dette er med på å drive utviklingen fremover for både entreprenører og for leverandørindustrien.

Fakta om prosjektet

- Entreprenør: Veidekke med Link Arkitektur
- Økonomisk ramme: 550 mill/NOK
- Breem outstanding
- 1200 elever
- 18000 kvm bta.
- Design & build konkurranse
- Prekvalifisering
- Skisseprosjekt

I 2016 vedtok fylkestinget at Nye Horten vgs skal bli Norges første plusshus-skole. EBA TeVeBusk har vært inne som rådgiver i prosjektet.

Finansminister Siv Jensen og EBA-direktør Kristian Dahlberg Hauge

EBA, Trøndelag

Optimisme i Trøndelag

■ I Trøndelag er situasjonen svært god for bygge- og anleggsnæringen. For deler av bransjen snakkes det om all-time-high. Store offentlige prosjekter er i planleggingsfasen og vil medføre høy aktivitet og prege det regionale markedet i lang tid fremover. Dette gjør at EBA og bygge- og anleggsnæringen ser lyst

på fremtiden. EBA Trøndelag har lagt bak seg et spennende år med stort fokus på å sikre gode rammebetingelser for entreprenørene i regionen. Sommeren 2016 tiltrådte Kristian Dahlberg Hauge som ny direktør for EBA Trøndelag. Også dette skjer i en ledelsesmodell der direktøren deles mellom EBA Trøndelag og Håndverkerforeningen i Trondheim. Dette gir en unik mulighet til å koble hele kjeden i byggenæringen regionalt og sikre økt kraft og synlighet på EBA og byggenæringen.

Utfordringene er i all hovedsak identifisert langs to akser - knyttet til henholdsvis rekruttering og seriositet. EBA har det siste året fått betydelige gjennomslag regionalt i jobben med å sikre bruk av seriositetsbestemmelser i offentlige innkjøp. Dette har gjort læringer til en forutsetning og naturlig del av bygge- og anleggsprosjekter i Trøndelag. Det lønner seg nå i sterkere grad å ta samfunns- ansvar.

Det er i tillegg etablert nær kontakt med det nye senteret mot arbeidslivskriminalitet som nylig er etablert i Trondheim. Entreprenørenes deltakelse er viktig for å sikre en målrettet og god innsats mot useriøse aktører i bransjen. Dette gjør EBA Trøndelag til en svært relevant og viktig aktør i trøndersk byggenæring. Næringen ser tilbake på et svært godt år og ser med optimisme på tiden som kommer.

ÅRSBERETNING 2016

ENTREPRENØRFORENINGEN

– BYGG OG ANLEGG

1.1 Virksomhetens art og lokalisering

Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) er en bransjeforening for utførende bygg- og anleggsentreprenører i Norge. EBA er tilsluttet Byggenæringens Landsforening (BNL) og derigjennom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

EBA har ni lokalavdelinger og er landsdekkende. EBAs sentraladministrasjon er lokalisert i Oslo.

EBAs strategiske målområder er seriositet, HMS, næringspolitikk, arbeidsgiverspørsmål, rekruttering og kompetanse samt medlems-service. I flere av saksområdene er det et tett samarbeid med BNL og NHO.

EBA samarbeider med de nordiske entreprenørorganisasjonene og er medlem av den europeiske entreprenørorganisasjonen European Construction Industry Federation (FIEC) og EAPA (European Asphalt Pavement Association).

1.2 Fortsatt drift

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelsen av regnskapet.

1.2.1 Redgjørelse for regnskapet

EBA konsern består av det heleide datterselskapet Bygg og Anlegg Media AS og EBA-totalt. EBA-totalt består av EBA sentralt, alle EBAs lokalavdelinger, samt ByggOpp TeVeBusk AS.

Regnskapet til Bygg og Anlegg Media AS blir behandlet av selskapets generalforsamling, som er styret i EBA.

Resultatregnskapet og balanseregnskapet er vist med resultatregnskap per enhet.

I EBA-konsernet er det justert for interne eliminerings mellom de ulike enhetene. EBA sentralt sitt regnskap for 2016 er oppgjort med et overskudd på 53 TNOK. EBA konsern er gjort opp med et overskudd på 2.354 MNOK. Overskuddet til EBA-konsern foreslås lagt til egenkapitalen.

Styret i EBA sentralt foreslår at det fremlagte og reviderte regnskap fastsettes som EBAs årsregnskap for 2016. Årets overskudd for EBA sentralt på 53 TNOK foreslås disponert ved at overskuddet tillegges egenkapitalen. I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og er lagt til grunn ved utarbeidelsen av regnskapet.

Kontantstrøm for operasjonelle aktiviteter gjenspeiler i hovedsak resultatet av driften. På konsernnivå er det kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter på 4.628 MNOK. For EBA totalt er det en kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter på 132 MNOK.

Egenkapitalen er på 70,1 prosent i EBA totalt og 67,6 prosent i EBA Konsern. Likviditeten er meget god. I EBA Totalt utgjør bankinnskudd og rentefond 116.787 MNOK. I konsernet er det tilsvarende 139.985

MNOK. Kortsiktig gjeld utgjør 32.712 MNOK i EBA totalt og 46.813 MNOK i EBA konsern.

Konsernet har ingen eksponering som utgjør noen finansiell risiko. Likvide midler er plassert på bankkonto og i rentefond. Risiko for at kunder/medlemmer ikke har økonomisk evne til å oppfylle sine forpliktelser anses lav.

1.3 Forskning og utvikling, arbeidsmiljø og sykefravær

1.3.1 Forskning og utvikling

EBA har ikke hatt spesielle forskningsprosjekter i 2016, men det er blant annet utviklet og lansert nye e-læringskurs gjennom Byggenæringens Nettskole.

Det er gjennomført en undersøkelse blant medlemmene for å avdekke deres behov knyttet til kompetanseutvikling, og foreningen har i 2016 startet et arbeid med å øke kjennskapen til hele kursporteføljen som tilbys gjennom Byggenæringens Nettskole og Entreprenørskolen.

EBA har i 2016 videreført arbeidet med handlingsplaner per avdeling for å opprettholde fokus på gjennomføring av strategiske oppgaver. EBA har i gjennomsnitt hatt en ny nyhetssak per uke på sine nettsider i 2016 samt hatt viktige saker knyttet til seriositet og anskaffelser på trykk både i riks- og regionmedia.

Gjennom året har foreningen jobbet videre med sitt seriositetsarbeid og lanserte i juni 2016 en antikorrupsjonsveileder. EBA gjennomførte i fjor et titalls medlemsmøter med gode og seriøse anskaffelser som tema.

1.3.2 Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet er godt. Det har ikke forekommet eller blitt rapportert uhell eller skader. EBA Sentralt har opplegg for internkontroll. Det er valgt verneombud.

EBA har månedlige interne møter for informasjonsdeling. Ukentlige avdelingsledermøter er videreført for å styrke samhandling og faglig støtte/informasjonsflyt. Det er igangsatt lederutvikling/teamutvikling for avdelingsledere i EBA sentralt. Miljøet er lite, alle arbeider med forskjellige fagområder, økt forståelse for hverandres fagområder og involvering i handlingsplaner og strategi på tvers av avdelinger vektlegges. Det er et godt sosialt og faglig miljø i administrasjonen.

1.3.3 Sykefravær

Totalt sykefravær siste år har vært 52 dager som utgjør 2,3 prosent av total arbeidstid i 2016. Sykefraværet skyldes ikke forhold relatert til jobbsituasjonen i EBA. Det er ikke blitt rapportert om skader eller ulykker på arbeidsplassen.

1.4 Likestilling

EBA har innarbeidet etiske regler og et forpliktende holdningsgrunnlag som bl.a. har som mål at det ikke skal forekomme forskjellsbehand-

ling grunnet kjønn. EBA Sentralt har bestått av 10 faste ansatte, derav 6 kvinner og 4 menn. I tillegg er 2 personer er innleid på deltid.

1.5 Ytre miljø

Virksomhetene medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

1.6 Personalforhold

Administrasjonen i EBA Sentralt består av 11 personer med Kari Sandberg som adm. direktør.

1.7 Fremtidsutsikter

Grunnlaget for EBAs fortsatte drift er til stede, og budsjettet for 2017 er satt opp under denne forutsetningen.

1.8 Bygg og Anlegg Media AS

Bygg og Anlegg Media AS er et heleid datterselskap av Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg. Hovedbeskjeftigelsen er knyttet til utgivelsen av Byggeindustrien som er det ledende fagtidsskriftet i byggenæringen og nettstedet bygg.no. Selskapet har eget styre. Generalforsamlingen i Bygg og Anlegg Media AS er EBAs styre. Omsetning og resultater fremgår av konsernregnskap for EBA.

1.9 Utvalg 2016 i EBA

EBA har utvalg som rapporterer til styret ved at styrerepresentant er oppnevnt i utvalget og utvalg som rapporterer til administrasjonen.

(H= Representasjon/forankring i EBAs hovedstyre)

(A= Representasjon/forankring i EBAs administrasjon)

1. FASTE EBA-UTVALG

Utvalg for Etikk og Samfunnsansvar (H):

Helge Opedal, Veidekke Entreprenør AS (leder) frem til 10.10.16,

Jørgen Evensen, Betonmast AS

(leder og styrets representant) fra 11.10 2016

Kari Sandberg, EBA (sekretær)

Næringspolitisk utvalg for anlegg, NA (H):

Nils Hæstad, Veidekke Entreprenør AS (leder)

Ole Gjermundshaug, Gjermundshaug Anlegg AS (styrets representant)

Arne Aakre, EBA (sekretær)

Næringspolitisk utvalg for bygg og bolig, NB (H):

Sven Christian Ulvatne, Backe Entreprenør AS (leder)

Jørgen Evensen, Betonmast AS (styrets representant)

Snorre Fuhr EBA (sekretær)

HMS-utvalget (H):

Hilde Waage, Kruse-Smith AS (leder)

Helge Nakken, Backe Oppland AS (styrets representant)

Lene Jønsson, EBA (sekretær)

Kompetanseutvalget (H):

Erik Dale, Kruse Smith AS (leder)

Arild Grønsdal, Sjøentreprenøren AS (styrets representant)

Thomas Norland (sekretær)

Lene Jønsson, EBA (sekretær)

Klima, Energi og Miljø utvalg, KEM-utvalget (A):

Stine Pedersen, Betonmast AS (leder)

Toril Engh, EBA (sekretær)

Arbeidsgiverpolitisk utvalg for EBA, (A):

Arne Landmark, AS Ingeniør Gunnar M. Backe (leder)

Annicken Iversen, BNL (sekretær)

Kari Sandberg møter fast i utvalget

Maskinutvalget (A):

Geir Olav Berg, Skanska Norge AS (leder)

Thomas Norland, EBA (sekretær)

Vei og jernbane (A) har fire utvalg:

Utvalg for drift og vedlikehold

Utvalg for HMS vei

Kontraktsutvalg asfalt

Jernbaneutvalg

Arne Aakre, EBA (sekretær for utvalgene)

BIM-utvalget (A):

Tom Paulsen, Veidekke ASA (leder)

Kari Sandberg, (sekretær)

Utvalg for kvalitet og byggekostnader (A):

Frode Antonsen, Betonmast Selvaagbygg AS (leder)

Torild Engh (sekretær)

2. TIDSBEGRENSENDE EBA-UTVALG

Standardkomitearbeid (A)

3. FASTE BNL-UTVALG

Utvalg for Arbeidsgiverpolitikk (H)

Forhandlingsutvalg Anleggsoverenskomst (A)

Forhandlingsutvalg Asfalt og veivedlikehold (A)

Forhandlingsutvalg Fellesoverenskomsten for byggfag (FOB) (H)

Forhandlingsutvalg Byggeindustrien (H)

Styringsgruppe StartBANK (A)

Tvistegruppe Betongtariff – settes når det er aktuelt (A)

Tvistegruppe Tømmertariff – settes når det aktuelt (A)

Styringsgruppe Digialt veikart

Styringsgruppe HMS Charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring

1.10 EBAs administrasjon

EBAs administrasjon besto i perioden 1.1. - 1.12.2016 av følgende ansatte:

Administrasjonen

Adm. direktør	Kari Sandberg
Adm. sekretær	Kristin Sandvik

Byggejuridisk avdeling

Avdelingsleder	Snorre Fuhr
Advokat	Siw Linderud
Advokat	Øystein Seljeflot
Advokat	Torild Engh
Advokat	Jan Olaf Dukan (engasjement)

Kompetanseavdelingen

Avdelingsleder	Thomas Norland
Leder HMS og Entreprenørskolen	Lene Jønsson
Kurssekretær	Elisabeth Gundersen

Vei og jernbaneavdeling

Avdelingsleder	Arne Aakre
----------------	------------

STYRET I EBA I STYREPERIODEN 2. JUNI 2016 - 7. JUNI 2017:**Styre:**

Styreleder: Jan Hestås	Kruse Smith AS
Nestleder: Jørgen Evensen (ny)	Betonmast AS

Fra lokalavdelingene:

Arild Grønsdal	(EBAV)	Sjøentreprenøren AS
Stig Mork (ny)	(EBAMR)	Kristiseter AS
Haavard Høie	(EBATVB)	Atlant Entreprenør AS
Jomar Grøtan	(EBAT)	Consto Trøndelag AS
John Ivar Mejlænder-Larsen (ny)	(EBAO)	Peab AS
Are Westbye (ny)	(EBAA)	Veidekke Entreprenør AS, Distrikt Agder
Hans Kristian Aasland (ny)	(EBAR)	Jærentreprenør AS
Helge Nakken (ny)	(EBAHO)	Backe Oppland AS
Arild Østgård (ny)	(EBAH)	Bjørn Bygg AS

Frie valgte:

Geir Amundsen	(NBU)	Amundsen Diving AS
Britt Røed Lohne		WK Entreprenør AS
Jørgen Wiese Porsmyr		Veidekke ASA
Marianne Brudevold Eek (ny)		NCC Construction AS

Vararepresentant:

Ole Gjermundshaug (ny)	Gjermundshaug Anlegg AS
------------------------	-------------------------

Vararepresentanter fra lokalavdelingene:

Per Christian Lie Stoltz	(EBAV)	Stoltz Entreprenør AS
Arve Sæther (ny)	(EBAMR)	Christie & Opsahl AS
Lars N. Hjertås	(EBATVB)	Veidekke Entreprenør AS, Distrikt Telemark/Vestfold
Kent Hugo Høgås	(EBAT)	Næringsbygg AS
Asle Randen (ny)	(EBAO)	Backe Holding AS
Jon Syrtveit (ny)	(EBAA)	Kruse Smith Entreprenør AS
Rolf Magne Lerbrekk (ny)	(EBAR)	Kruse-Smith Entreprenør AS, Haugesund
Geirmund Østvold	(EBAHO)	Veidekke Entreprenør AS
Tor Nordstrøm (ny)	(EBAH)	NCC Construction AS

Jan Hestås

Jørgen Evensen

Arild Grønsdal

Helge Nakken

Jørgen Wiese Porsmyr

Haavard Høie

Jomar Grøtan

Stig Mørk

Britt Røed Lohne

Arild Østgård

Marianne Brudevold Eek

John Ivar Mejlænder-Larsen

Geir Amundsen

Hans Kristian Aasland

Are Westbye

Kari Sandberg

Styremøte 19. april 2017

Jan Hestås
Styreleder

Jørgen Evensen
Nestleder

Arild Grønsdal
Styremedlem

Helge Nakken
Styremedlem

Jørgen Wiese Porsmyr
Styremedlem

Haavard Høie
Styremedlem

Jomar Grøtan
Styremedlem

Stig Mørk
Styremedlem

Britt Røed Lohne
Styremedlem

Arild Østgård
Styremedlem

Marianne Brudevold Eek
Styremedlem

John Ivar Mejlænder-Larsen
Styremedlem

Geir Amundsen
Styremedlem

Hans Kristian Aasland
Styremedlem

Are Westbye
Styremedlem

Kari Sandberg
Adm.direktør

Regnskap og noter **2016**

REGNSKAP OG NOTER

EBA-KONSERN / EBA

RESULTATREGNSKAP 01.01-31.12.16

(Beløp i hele 1.000 kr)	Note	EBA-KONSERN		EBA	
		2016	2015	2016	2015
DRIFTSINNEKTER					
Medlemskontingent/serviceavgift		40 496	39 857	40 496	39 857
Andre driftsinntekter	1	95 185	91 915	44 378	39 392
SUM DRIFTSINNEKTER		135 680	131 773	84 874	79 249
DRIFTSKOSTNADER					
Varekostnader		8 805	8 720	0	0
Personalkostnader	2	63 601	63 580	34 323	31 931
Avskrivning på driftsmidler	4	201	256	70	57
Andre driftskostnader	5	60 854	53 986	52 852	44 760
SUM DRIFTSKOSTNADER		133 461	126 541	87 245	76 748
DRIFTSRESULTAT		2 220	5 231	-2 371	2 501
Finansinntekter og finanskostnader					
Finansinntekter		1 099	1 699	954	1 474
Finanskostnader		-62	-63	-14	-9
NETTO FINANSPOSTER		1 037	1 636	940	1 465
RESULTAT før skatt		3 256	6 867	-1 431	3 967
Skattekostnad	6	-902	-643	-36	26
RESULTAT etter skatt	7	2 354	6 224	-1 467	3 993
Hvorav:					
Majoritetsinteresse		2 344	6 193	-1 477	3 962
Minoritetsinteresse		10	31	10	31

BALANSE PR. 31.12.16

EIEDELER (Beløp i hele 1.000 kr)	Note	EBA-KONSERN		EBA	
		2016	2015	2016	2015
Anleggsmidler					
Immaterielle eiendeler					
Utsatt skattefordel		0	33	0	33
Lisenser, utgiver rettigheter		450	450	150	150
Sum immaterielle eiendeler	4	450	483	150	183
Varige driftsmidler					
Eiendom		3 795	3 850	0	0
Inventar, IKT-utstyr, kontormaskiner		358	409	165	168
Sum varige driftsmidler	4	4 153	4 259	165	168
Finansielle anleggsmidler					
Aksjer i datter	8	0	0	100	100
Aksjer og andeler		130	135	130	135
Pensjonsmidler	3	4 287	5 010	4 909	6 755
Lån ansatte/andre langsiktige fordringer		1 444	524	1 444	524
Sum finansielle anleggsmidler		5 861	5 669	6 583	7 514
Sum anleggsmidler		10 464	10 411	6 897	7 865
Omløpsmidler					
Sum varer		0	0	0	0
Fordringer					
Kundefordringer		12 358	12 655	6 697	6 445
Andre fordringer		12 987	8 851	12 833	8 285
Sum fordringer		25 345	21 506	19 530	14 730
Bankinnskudd og fond					
Bankinnskudd og fond	9	139 985	134 087	116 787	114 615
Sum omløpsmidler		165 330	155 593	136 317	129 345
SUM EIEDELER		175 795	166 004	143 215	137 210

BALANSE PR. 31.12.16

EGENKAPITAL OG GJELD (Beløp i hele 1.000 kr)	Note	EBA-KONSERN		EBA	
		2016	2015	2016	2015
Egenkapital					
Bundet egenkapital Opp & ut-fondet					
Sum egenkapital Opp & ut-fondet		2 001	1 766	2 001	1 766
Opptjent egenkapital					
Sum annen egenkapital		116 895	114 782	98 415	99 382
Sum egenkapital ekskl. minoritetsinteresser		118 279	115 933	99 800	100 534
Minoritetsinteresser		616	614	616	614
SUM EGENKAPITAL	7	118 896	116 548	100 416	101 148
Gjeld					
Avsetning for forpliktelser					
Pensjonsforpliktelser	3	388	413	388	413
Annen langsiktig gjeld	10	9 698	7 445	9 698	7 445
Sum avsetning og forpliktelser		10 086	7 858	10 086	7 858
Kortsiktig gjeld					
Leverandørgjeld		11 962	11 609	9 757	9 769
Betalbar skatt		866	669	0	0
Skattetrekk og andre trekk		1 144	1 062	1 144	1 062
Skyldig offentlige avgifter		5 513	4 990	1 550	981
Annen kortsiktig gjeld	11	27 329	23 268	20 262	16 392
Sum kortsiktig gjeld		46 813	41 598	32 712	28 204
SUM GJELD		56 899	49 456	42 798	36 062
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		175 795	166 004	143 215	137 210

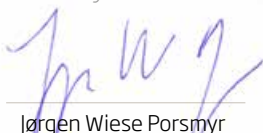
Styremøte 19. april 2017

 Jan Hestås
 Styreleder

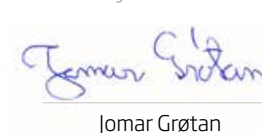

 Jørgen Evensen
 Nestleder

 Arild Grønsdal
 Styremedlem

 Helge Nakken
 Styremedlem

 Jørgen Wiese Porsmyr
 Styremedlem

 Haavard Høie
 Styremedlem

 Jomar Grøtan
 Styremedlem

 Stig Mørk
 Styremedlem

 Britt Røed Lohne
 Styremedlem

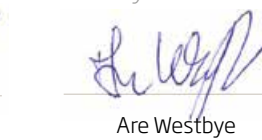

 Arild Østgård
 Styremedlem

 Marianne Brudevold Eek
 Styremedlem

 John Ivar Mejlænder-Larsen
 Styremedlem

 Geir Amundsen
 Styremedlem

 Hans Kristian Aasland
 Styremedlem

 Are Westbye
 Styremedlem

 Kari Sandberg
 Adm.direktør

KONTANTSTRØMOPPSTILLING 01.01-31.12.16

(Beløp i hele 1.000 kr)	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Resultat før skatt	3 256	6 867	-1 431	3 967
Periodens betalte skatt	-705	(912)	-36	(20)
Endring i utsatt skattefordel	-	-	-	-
Ordinære avskrivninger	201	256	70	57
Endring i pensjonsforpliktelser	-25	(399)	-25	(399)
Endring i pensjonsmidler	723	575	1 846	949
Endring i kundefordringer og varer	297	943	-252	369
Endring i andre kortsiktige fordringer	-4 136	(1 461)	-4 547	(1 505)
Endring i leverandørgjeld	353	(3 190)	-12	(1 996)
Endring i varer, kundefordringer og leverandørgjeld	-	-	-	-
Endring i offentlig gjeld	522	(1 465)	568	(79)
Endring i annen kortsiktig gjeld	4 142	(2 023)	3 951	57
Andre endringer	65	340	16	340
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	4 693	(469)	147	1 740
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
Investeringer i varige driftsmidler	-134	(460)	-106	(213)
Investering i aksjer og andeler	5	(101)	5	(101)
Endring i langsiktige fordringer	-919	(445)	-919	(445)
Utbytte	-	-	792	960
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-1 049	(1006)	-229	201
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
Endring langsiktig gjeld	2 253	739	2 253	739
Tilført egenkapital Asfaltbransjen	-	-	-	-
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	2 253	739	2 253	739
Netto kontantstrøm	5 898	(736)	2 172	2 680
Konter og bankinnskudd per 01.01.	134 087	134 823	114 615	111 935
Konter og bankinnskudd per 31.12.	139 985	134 087	116 787	114 615
Netto endring i likvider i året	5 898	(736)	2 172	2 680

NOTER

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk.

Konsolidering

Konsernregnskapet er satt opp for EBA og Bygg og Anlegg Media AS. Alle vesentlige transaksjoner mellom selskapene i konsernet er eliminert, og EBA's aksjer i Bygg og Anlegg Media AS er i konsernbalansen eliminert mot egenkapitalen. EBA består av EBA + EBAS + EBA Opp&Ut, alle EBAs lokalavdelinger, samt BYGGOPP TeVeBusk AS som EBA TeVeBusk har bestemmende innflytelse over. Alle vesentlige transaksjoner mellom avdelingene i EBA er eliminert. Minoritetens andel av resultat etter skatt føres til fradrag og presenteres på egen linje i resultatregnskapet

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres. En stor del av inntektene er kontingenter som opptjenes og periodiseres per kalenderår. Inntektsføring skjer hovedsakelig hver måned på bakgrunn av løpende utfakturering.

Tilskudd

Foreningen mottar diverse tilskudd. Tilskuddene periodiseres i takt med den kostnad/aktivitet det er ment å dekke.

Finansielle eiendeler

Aksjer og andeler er i sin helhet klassifisert som anleggsmidler pr. 31.12. Aksjene og andelene føres til kostpris. Investeringene blir nedskrevet til virkelig verdi dersom verdifallet ikke er forbigående.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet ikke forventes å være forbigående. Varige driftsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives lineært over driftsmiddelets levetid. Langsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling senere enn ett år etter regnskapsårets slutt. Første års avdrag er inkludert i langsiktig gjeld.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler gjelder kjøp av utgiverrettigheter og utvikling av WEB-sider. Eiendelene avskrives lineært over 3 år.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av gjennomsnittlig anskaffelseskost og netto salgsverdi (virkelig verdi).

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en spesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Skatt

EBA er skattepliktig for servicekontorets aktiviteter. I tillegg er Bygg & Anlegg Media AS skattepliktig. Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter periodens betalbare skatt og endring utsatt skatt for disse enheter. Utsatt skatt er beregnet med 24 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier samt underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret.

Pensjonsforpliktelser

Regnskapsføringen av pensjonskostnader skjer i samsvar med norsk regnskapsstandard for pensjonskostnader (NRS 6).

Ytelsesbaserte pensjonsplaner vurderes til nåverdien av fremtidige pensjonsytelser som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen. Pensjonsmidler vurderes til virkelig verdi. Endring i ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser som skyldes endringer i pensjonsplaner, fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid. Akkumulert virkning av estimatendringer og endringer i finansielle og aktuarielle forutsetninger (aktuarielle gevinster og tap) under 10 % av det største av ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler ved begynnelsen av året innregnes ikke. Når den akkumulerte virkningen er over 10 %, innregnes overskytende over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid i resultatet. Periodens netto pensjonskostnad klassifiseres som lønn og personalkostnader.

Konsernet har også en innskuddsbasert, kollektiv tjenestepensjonsordning for sine ansatte. Pensjonspremien anses som pensjonskostnad og klassifiseres sammen med lønnskostnader. Konsernet har også en usikret pensjonsordning som er balanseført.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metode. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

Serviceavgift

Servicekontoret fakturerer serviceavgift til medlemmene med tillegg av merverdiavgift er følgelig registrert i merverdiavgiftsmanntallet, og krever fradrag for inngående merverdiavgift.

Noter til regnskap 2016

NOTE 1 Annen driftsinntekt

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Salgsinntekter BAM AS	51 178	52 971	0	0
Andre salgsinntekter	1 631	1 095	2 003	1 542
Målegebyr og avgifter	1 691	1 877	1 691	1 877
Konferanse- og kursinntekter	12 382	8 959	12 382	8 959
Prosjektinntekter	1 457	1 294	1 457	1 294
Andre tilskudd	1 140	938	1 140	988
Diverse inntekter	2 604	2 717	2 604	2 717
Opp/Ut inntekt	4 024	4 243	4 024	4 243
Refunderte kostnader	1 232	1 360	1 232	1 360
Kvalitet, drift & lærlinge tilskudd	17 845	16 461	17 845	16 461
SUM ANNEN DRIFTSINNTEKT	95 185	91 915	44 378	39 392

NOTE 2 Personalkostnader, ansatte, lån m.m

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Lønnskostnader	49 767	48 581	26 125	24 386
Arbeidsgiveravgift	7 317	7 690	4 003	4 036
Pensjonskostnader	4 510	5 529	3 509	3 057
Andre personalkostnader	2 006	1 780	687	451
SUM PERSONALKOSTNADER	63 601	63 580	34 323	31 931
Gj.snittlige antall årsverk	66	71	36	39

Ytelser til ledende personer

	Daglig leder	Styret
Lønn/styrehonorar	1 655	165
Pensjonskostnader	68	-
Andre lønnsrelaterte ytelser	87	-
SUM YTELSE TIL LEDEDE PERSONER	1 810	165

Det er utbetalt styrehonorar for EBA/EBAS på 150 TNOK i 2016.

Det er ikke ytet lån eller annen sikkerhetsstillelse til adm.dir. eller styret i EBA/EBAS.

NOTE 3 Pensjoner

Konsernet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Konsernets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Konsernet har både ytelsesbaserte og innskuddsbaserte pensjonsforsikringer. Den kollektive ordningen omfatter 16 aktive medlemmer og 14 pensjonister i konsern, mens de resterende er omfattet av innskuddspensjon. De som er ansatt før 01.01.2004 er dekket ved en kollektiv pensjonsforsikring, som nå er lukket. Ansatte som er ansatt etter 01.01.2004 er omfattet av en

innskuddsbasert pensjonsforsikring. Årets beløp for innskuddsbasert pensjonsforsikringsordninger er innregnet i resultatregnskapet.

Pensjonsforpliktelsen for nåværende adm.dir er dekket gjennom EBA-S sin innskuddsbaserte pensjonsforsikring.

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Bevegelser pensjonsforpliktelse (DBO) inkl. AGA				
DBO ved periodens begynnelse	31 852	33 862	9 703	12 249
Årets pensjonsopptjening, Service Cost	1 153	1 552	416	522
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsene	763	983	224	323
Avkortning/oppgjør	-2 277	(2 011)	-758	(2 011)
Aktuarielt tap (gevinst)	-48	(1 042)	-495	(397)
AGA av innbetaling pensjonsmidler	-287	(303)	-91	(107)
Pensjonsutbetalinger	-1 136	(1 189)	-833	(876)
DBO VED PERIODENS SLUTT	30 020	31 852	8 166	9 703
Bevegelser pensjonsmidler				
Pensjonsmidler ved periodens begynnelse	36 231	39 265	14 704	19 165
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	623	1 411	213	633
Oppgjør	-1 431	(2 034)	-311	(2 034)
Overført innskuddsfond	-2 584	(1 966)	-2 584	(1 966)
Aktuarielt (tap) gevinst	-286	(870)	-560	(741)
Administrasjonskostnader	-287	(533)	-91	(236)
Innbetalinger	2 323	2 146	734	760
Pensjonsutbetalinger	-1 136	(1 189)	-833	(876)
PENSJONSMIDLER VED PERIODENS SLUTT	33 454	36 231	11 272	14 704
Avstemming - balanseført pensjonsforpliktelse				
Netto pensjonsforpliktelse - over/(-underfinansiert) *)	3 434	4 379	3 106	5 001
Ikke resultatført aktuarielt tap (gevinst)	853	631	1 803	1 753
BALANSEFØRT PENSJONSMIDLER (inkl AGA *)	4 287	5 010	4 909	6 755

*) Inkludert AGA

Beregningen av pensjonsmidler er foretatt av aktuar og basert på følgende forutsetninger.

Økonomiske forutsetninger	2016	2015
Diskonteringsrente	2,10 %	2,50 %
Forventet avkastning pensjonsmidler	3,00 %	3,30 %
Årlig forventet lønnsvekst	2,25 %	2,50 %
Årlig forventet reg. av pensjoner under utbetaling	0,00 %	0,00 %
Årlig forventet G-regulering	2,00 %	2,25 %
Ønsket størrelse på korridor i %	10,00 %	10,00 %
Gjennomsnittlig arbeidsgiveravg.faktor	14,10 %	14,10 %

I 2016 er balanseførte pensjonsmidler redusert med TNOK 1 846 i EBA og redusert med TNOK 723 i EBA-konsern. Endringen har medført tilsvarende økning i lønnskostnader i EBA og EBA-konsern.

Usikrede pensjonsforpliktelser

For en tidligere ansatt og enken til en tidligere ansatt betales det en tilleggspensjon og en ektefellepensjon. EBA dekker forskjellen i pensjonsutviklingen etter statens pensjonsordning og EBAs kollektive pensjonsordning. Det er

foretatt aktuarberegning for de to i 2016, og pensjonsforpliktelsen er beregnet med utgangspunkt i gitte forutsetninger og balanseført med TNOK 388 per 31.12.16.

NOTE 4 Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

	EBA-KONSERN					EBA			
	IT utstyr	Inventar	Immat. eiendeler	Eiendom	SUM	IT Utstyr	Inventar	Immat. eiendeler	SUM
Anskaffelseskost per 01.01.	1 298	818	450	4 125	6 691	140	494	150	784
Tilgang i året	0	101	33	0	134	0	73	33	106
Avgang i året	44	6	33	0	83	0	6	33	39
Anskaffelseskost 31.12.	1 254	913	450	4 125	6 742	140	561	150	851
Akk. avskrivninger per 01.01.	1 030	677	0	274	1 982	113	353	0	466
Avgang ord. avskrivninger i året	44	0	0	0	44	0	0	0	0
Ord. avskrivninger i året	79	67	0	55	201	6	64	0	70
Akk. av- og nedskrivninger	1 065	744	0	329	2 139	119	417	0	537
Bokført verdi pr. 31.12.	189	169	450	3 795	4 603	21	144	150	315
Økonomisk levetid	3-4 år	3-5 år		50 år		3-4 år	3-5 år		

NOTE 5 Andre driftskostnader

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Husleie og drift lokaler	2 498	2 328	2 498	2 328
Administrasjon/Sekretariatskostnader	1 448	1 517	1 448	1 517
Anskaff./leie av maskiner/inventar/IKT	555	459	555	459
Honorar/kjøp av tjenester	14 194	11 907	14 331	12 093
Andre kontorkostnader og interne møter	2 335	2 231	2 339	2 232
Reisekostnader	3 527	2 731	3 528	2 731
Informasjon, marked og representasjon	5 195	4 384	5 384	4 636
Generalforsamling, styre & utvalg, møter	5 354	3 742	5 395	3 750
Kurs- og seminarkostnader	1 952	932	1 952	932
Forsikringer, kontingenter og gaver	987	1 062	987	1 062
Andre kostnader	2 022	3 172	2 022	3 172
Prosjekter	915	850	915	850
Tap på fordringer	423	62	423	62
Bidrag/støtter/tilskudd	11 074	8 936	11 074	8 936
Adm. kostnader BAM	8 374	9 673	0	0
SUM ANNEN DRIFTSKOSTNAD	60 854	53 986	52 852	44 760

	EBA 2016	BAM 2016	KONSERN 2016
Revisjon			
Kostnadsført revisjonshonorar i løpet av året	395	94	489
Honorar for rådgivning utført av revisor	109	18	127
SUM HONORAR TIL REVISOR	504	112	615

EBA er inklusive mva og BAM er eksklusive mva.
EBA - Herav er TNOK 62 revisjonskostnad for EBA, EBAS og EBA OPP/UT

NOTE 6 Skattekostnad

Årets skattekostnad for EBA-konsern og EBA består av:

EBA:

EBA er skattepliktig for overskudd i servicekontoret (EBA-S) og EBA Rogaland. Servicekontoret er regnskapsmessig atskilt fra foreningen, og dette er gjennomført med den hensikt å sikre medlemmenes fradragsrett for serviceavgiften. I tillegg er servicekontoret skattepliktig av sin netto formue. Skattekostnad i regnskapet for EBA-S tilsvarer betalbar skatt, som knytter seg til 25 % skatt på det skattemessige resultatet til EBA-S. Utsatt skattefordel er ikke balanseført pga. usikkerheten om fordelen vil kunne anvendes, og følgelig er ikke endring utsatt skattefordel del av skattekostnaden.

EBA-konsern:

Skattekostnad knytter seg til 25 % skatt på det skattemessige resultatet til EBA-S, EBA Rogaland og BAM AS. Utsatt skattefordel er heller ikke balanseført i BAM AS, og følgelig er heller ikke for konsernet endring utsatt skattefordel del av skattekostnaden.

	BAM AS	EBA-S	Rogaland	Konsern
<i>Årets skattekostnad fremkommer slik:</i>				
Betalbar skatt på årets resultat	866	0	36	902
Brutto endring i utsatt skatt				0
ÅRETS TOTALE SKATTEKOSTNAD PÅ ORDINÆRT RESULTAT	866	0	36	902
<i>Betalbar skatt i årets skattekostnad fremkommer slik:</i>				
Resultat før skattekostnad	3 564	38	-82	3 520
Permanente forskjeller	0	4 682	0	4 682
Endring i midlertidige forskjeller	-99	21		-78
Anvendt underskudd til fremføring				
Grunnlag betalbar skatt	3 465	4 741	-83	8 124
<i>BETALBAR SKATT PÅ ÅRETS RESULTAT</i>	<i>25%</i>			
	866	0	-21	846
<i>Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skattefordel</i>				
<i>Forskjeller som utlignes:</i>				
Anleggsmidler	126	28		154
Omløpsmidler	-132	0		-132
Pensjonsforpliktelse	0	-7		-7
Underskudd til fremføring			-215	-215
Sum	-6	21	-215	-200
<i>UTSATT SKATTEFORDEL, IKKE BALANSEFØRT</i>	<i>24%</i>			
	-1	5	-52	(-48)

NOTE 7 Egenkapital og endring egenkapital

	Sum EK EBA konsern	Sum EK EBA	Minoritets andel av EK
<i>Bundet egenkapital Opp & Ut fondet</i>			
Egenkapital Opp & Ut-fond 01.01.	1 766	1 766	
Årets resultat Opp & Ut-fond	235	235	
Egenkapital Opp & Ut-fond 31.12.	2 001	2 001	
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Egenkapital per 01.01	114 782	99 382	616
Andre endringer*)	-6	736	
Årets resultat	2 119	-1 703	10
Annen egenkapital 31.12	116 895	98 415	626
TOTAL EGENKAPITAL PER 31.12.	118 896	100 416	626

*) Resultatført i lokalavdelinger etter rapportering i 2015 og mangel i utbytteeliminering.

NOTE 8 EBAs aksjer i Bygg og Anlegg Media AS

100 aksjer pålydende 1 TNOK bokført til kostpris. Selskapet er 100 % eid av EBA. Anskaffelseskost for aksjene er eliminert mot egenkapitalen i Bygg og Anlegg Media AS i konsernregnskapet.

NOTE 9 Bankinnskudd og fond

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Frie bankinnskudd og kontanter	124 535	118 921	102 609	100 842
Pengemarkedsfond	12 640	12 375	12 640	12 375
Bundne skattetreksmidler	2 810	2 792	1 538	1 399
SUM BANKINNSKUDD OG KONTANTER	139 985	134 087	116 787	114 615

NOTE 10 Annen langsiktig gjeld

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Opplæringsfond EBA Vestenfjelske	9 698	7 445	9 698	7 445
SUM ANNEN LANGSIKTIG GJELD	9 698	7 445	9 698	7 445

NOTE 11 Annen kortsiktig gjeld

	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
Statstilskudd Lærebedrifter Oslo avd.	8 997	7 996	8 997	7 996
Skyldig refusjonskrav bedrifter TeVeBusk Byggopp	4 348	3 494	4 348	3 494
Forskuddsbetalt abonnement	708	468	0	0
Periodiserte inntekter/prosjekter	1 434	1 412	0	195
Skyldig lønn og feriepenger	7 241	7 284	2 710	2 638
Øvrig kortsiktig gjeld	4 601	2 615	4 207	2 070
SUM ANNEN KORTSIKTIG GJELD	27 329	23 268	20 262	16 392

NOTE 12 Resultatregnskap per enhet

Periode: 01.01. - 31.12.2016 (Beløp i hele 1.000 kr)	EBA-KONSERN		EBA	
	2016	2015	2016	2015
DRIFTSINNETEKTER				
Salgsinntekter	52 809	54 066	2 003	1 542
Medlemskontingent/serviceavgift	40 496	39 857	40 496	39 857
Målegebyr og avgifter	1 691	1 877	1 691	1 877
Konferanse- og kursinntekter	12 382	8 959	12 382	8 959
Provisjoner	494	366	494	366
Prosjektinntekter	1 457	1 294	1 457	1 294
Tilskudd EBA	-	-	-	-
Andre tilskudd	1 140	988	1 140	988
Diverse inntekter	2 110	2 301	2 110	2 301
Opp/Ut inntekt	4 024	4 243	4 024	4 243
Refunderte kostnader	1 232	1 360	1 232	1 360
Kvalitet, drift og lærlinge tilskudd	17 845	16 461	17 845	16 461
SUM DRIFTSINNETEKTER	135 680	131 773	84 874	79 249
DRIFTSKOSTNADER				
Varekostnader	8 805	8 720	0	0
Personalkostnader	63 601	63 580	34 323	31 931
ADMINISTRASJONSKOSTNADER				
Avskrivning på driftsmidler	201	256	70	57
Husleie og drift lokaler	2 498	2 328	2 498	2 328
Administrasjon/Sekretariatskostnader	1 448	1 517	1 448	1 517
Lærlingetilskudd/kostnader vedr.tilskuddet	-	-1	0	-1
Anskaffelser/leie av maskiner/inventar/IKT	555	459	555	459
Honorar/kjøp av tjenester	14 194	11 907	14 331	12 093
Andre kontorkostnader og interne møter	2 335	2 231	2 339	2 232
Reisekostnader	3 527	2 731	3 528	2 731
Informasjon, marked og representasjon	5 195	4 384	5 384	4 636
Generalforsamling, styre og utvalg, møter	5 354	3 742	5 395	3 750
Kurs- og seminarkostnader	1 952	932	1 952	932
Forsikringer, kontingenter og gaver	987	1 062	987	1 062
Andre kostnader	2 022	3 172	2 022	3 172
Prosjekter	915	850	915	850
Tap på fordringer	423	62	423	62
Bidrag/støtter/tilskudd	11 074	8 936	11 074	8 936
Sum adm.kostnader	8 374	9 673	-	-
SUM ADMINISTRASJONSKOSTNADER	61 055	54 242	52 922	44 817
SUM DRIFTSKOSTNADER	133 461	126 541	87 245	76 748
DRIFTSRESULTAT	2 220	5 231	-2 371	2 501
FINANSINNETEKTER OG FINANSKOSTNADER				
Finansinntekter	1 099	1 699	954	1 474
Finanskostnader	-62	-63	-14	-9
NETTO FINANSPOSTER	1 037	1 636	940	1 465
RESULTAT før skatt	3 256	6 867	-1 431	3 967
Skattekostnad	-902	-643	-36	26
RESULTAT etter skatt	2 354	6 224	-1 467	3 993

NOTE 12 Resultatregnskap per enhet forts.

Periode: 01.01. - 31.12.2016 (Beløp i hele 1.000 kr)

	EBA	EBA Oslo	EBA Møre og Romsdal	EBA Hedmark og Oppland	EBA Agder (fra 2014)	EBA Hålogaland	
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
DRIFTSINNTEKTER							
Salgsinntekter	1 080	-	-	-	-	752	
Medlemskontingent/serviceavgift	28 922	3 145	464	364	1 086	557	
Målegebyr og avgifter	-	-	-	-	-	-	
Konferanse- og kursinntekter	6 361	329	552	376	623	-	
Provisjoner	494	-	-	-	-	-	
Prosjektinntekter	-	-	-	-	-	-	
Tilskudd EBA	-	50	50	50	50	50	
Andre tilskudd	-	-	-	-	-	487	
Diverse inntekter	4 132	31	-	-	-	-	
Opp/Ut inntekt	4 024	131	87	93	96	91	
Refunderte kostnader	-	-	-	-	-	-	
Kvalitet, drift og lærlinge tilskudd	-	5 664	-	5 089	9 035	-	
SUM DRIFTSINNTEKTER	45 011	9 348	1 153	5 973	10 889	1 937	
DRIFTSKOSTNADER							
Varekostnader	-	-	-	-	-	-	
Personalkostnader	12 353	4 888	-	14	2 708	16	
ADMINISTRASJONSKOSTNADER							
Avskrivning på driftsmidler	44	8	-	-	6	-	
Husleie og drift lokaler	1 459	417	-	-	-	-	
Administrasjon/Sekretariatskostnader	-	-	283	800	-	-	
Lærlingetilskudd/kostnader vedr.tilskuddet	-	-	-	4 699	5 579	-	
Anskaffelser/leie av maskiner/inventar/IKT	262	135	3	28	-	-	
Honorar/kjøp av tjenester	11 444	959	25	377	37	673	
Andre kontorkostnader og interne møter	626	195	74	15	-	122	
Reisekostnader	1 967	617	8	44	-	27	
Informasjon, marked og representasjon	3 834	904	-	24	-	-	
Generalforsamling, styre og utvalg, møter	879	154	-	100	-	-	
Kurs- og seminarkostnader	-	-	501	-	-	-	
Forsikringer, kontingenter og gaver	798	32	-	13	-	-	
Andre kostnader	38	-	53	2	2 463	291	
Prosjekter	-	-	-	-	-	765	
Tap på fordringer	278	5	105	-	-	-	
Bidrag/støtter/tilskudd	12 074	-	-	-	-	-	
Sum adm.kostnader	-	-	-	-	-	-	
SUM ADMINISTRASJONSKOSTNADER	33 705	3 426	1 053	6 104	8 086	1 879	
SUM DRIFTSKOSTNADER	46 058	8 314	1 053	6 118	10 793	1 894	
DRIFTSRESULTAT	-1 046	1 034	99,8	-145	96	42	
FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER							
Finansinntekter	1 103	173	2	63	24	10	
Finanskostnader	-4	-4	-2	-	-2	-	
NETTO FINANSPOSTER	1 099	169	-	63	22	10	
RESULTAT før skatt	53	1 204	100	-83	118	52	
Skattekostnad	0						
RESULTAT etter skatt	53	1 204	100	-83	118	52	

	EBA TeVEBusk	TeVE Busk, Byggopp AS	EBA Rogaland	EBA Vesten- fjelske	EBA Sogn og Fjordane	EBA Trøndelag	Bygg og Anlegg Media AS	Eliminering EBA	Eliminering EBA	Eliminering EBA konsern	Eliminering EBA Konsern
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2015	2016	2015
	-	-	282	-	-	-	51 178	-111	-	-372	-448
	1 504	-	-	3 123	-	1 332	-	-	-	-	-
	-	-	1 691	-	-	-	-	-	-	-	-
	298	158	-	2 279	297	1 109	-	-	-1 172	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	1 057	400	-	-	-	-	-	-
	50	-	50	50	50	50	-	-500	-500	-	-
	653	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	147	-	63	85	-	228	-	-2 575	-	-	-
	97	-	98	108	-	100	-	-900	-900	-	-
	-	-	-	1 232	-	-	-	-	-	-	-
	-	7 768	-	4 640	-	7 118	-	-21 468	-17 461	-	-
	2 749	7 926	2 184	12 574	747	9 936	51 178	-25 554	-20 033	-372	-448
	-	-	-	-	-	-	8 805	-	-	-	-
	1 576	2 737	1 288	4 350	-	2 548	30 401	1 845	949	-1 123	-374
	-	12	-	-	-	-	131	-	-	-	-
	-	-	104	312	-	206	-	-	-	-	-
	-	-	365	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	4 392	-	2 511	-	4 287	-	-21 468	-17 461	-	-
	-	-	-	128	-	-	-	-	-	-	-
	420	-	98	229	4	65	-	-	-	-137	-186
	553	-	22	556	-	174	-	-	-	-4	-2
	-	-	112	653	32	180	-	-111	-	-2	-
	-	-	30	631	-	253	-	-293	-	-189	-251
	56	-	-	3 854	58	293	-	-	-	-40	-9
	217	-	208	80	315	631	-	-	-1 172	-	-
	-	-	-	133	-	11	-	-	-	-	-
	-	782	78	494	1	99	-	-2 281	-	-	-
	-	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	6	-	29	-	-	-	-	-
	-	-	-	400	-	-	-	-1 400	-1 400	-	-
	-	-	-	-	-	-	8 374	-	-	-	-
	1 246	5 186	1 017	9 987	560	6 228	8 505	-25 553	-20 033	-372	-448
	2 822	7 923	2 305	14 337	560	8 776	47 711	-23 708	-19 085	-1 495	-821
	-73	3	-121	-1 762	187	1 161	3 467	-1 846	-949	1 123	374
	20	24	39	175	4	59	145	-742	-960	-	-
	-	-	-	-	-	-3	-48	-	-	-	-
	20	24	39	175	4	57	97	-742	-960	-	-
	-53	27	-82	-1 588	192	1 217	3 564	-2 588	-1 909	1 123	374
			-36				-866	-	-	-	-
	-53	27	-119	-1 588	192	1 217	2 698	-2 588	-1 909	1 123	374

Til generalforsamlingen i Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA)

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) sitt årsregnskap som viser et underskudd i selskapsregnskapet på kr 1 467 000 og et overskudd i konsernregnskapet på kr 2 354 000. Årsregnskapet består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) per 31. desember 2016 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) per 31. desember 2016 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har

PricewaterhouseCoopers AS, Postboks 748 Sentrum, NO-0106 Oslo

T: 02316, org.no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no

Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap

Uavhengig revisors beretning - Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA)

overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som

Uavhengig revisors beretning - Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA)

grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets eller konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til dekning av tap er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell

Uavhengig revisors beretning - Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA)

informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo 10. mai 2017

PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Rita Granlund'.

Rita Granlund
Statsautorisert revisor

EBA's administrasjon:

Kari Sandberg, adm.direktør
Mob: 95 22 10 74
Epost: ksa@eba.no

Kristin Sandvik, adm.sekretær
Mob: 41 52 21 19
Epost: ks@eba.no

Avdeling Vei og Jernbane:

Arne Aakre, avdelingsleder
Mob: 91 77 92 52
Epost: aa@eba.no

Kompetanseavdeling:

Thomas Norland, avdelingsleder
Mob: 92 42 35 50
Epost: tn@eba.no

Lene Jønsson,
Leder HMS og Entreprenørskolen
Mob: 93 09 61 84
Epost: lj@eba.no

Elisabeth Gundersen, kurssekretær
Mob: 95 12 12 77
Epost: eg@eba.no

Byggejuridisk avdeling:

Snorre Fuhr, avdelingsleder
Mob: 92 66 37 13
Epost: sf@eba.no

Siw Linderud, advokat
Mob: 92 01 13 12
Epost: sl@eba.no

Øystein Seljeflot, advokat
Mob: 90 53 71 52
Epost: os@eba.no

Torild Engh, advokat
Mob: 45 51 00 54
Epost: te@eba.no

Jan Olaf Dukan, advokat (innleid)
Mob: 92 20 06 52
Epost: jod@eba.no

EBA har ni lokalavdelinger

- **EBAH** Hålogaland (Nordland, Troms og Finnmark)
- **EBAT** Trøndelag
- **EBAMR** Møre og Romsdal
- **EBAHO** Hedmark og Oppland
- **EBAO** Oslo, Akershus og Østfold
- **EBAV** Vesten fjelske, Hordaland og Sogn & Fjordane
- **EBAR** Rogaland
- **EBAA** Agder
- **EBATVB** Telemark, Vestfold og Buskerud

Norsk Bransjeforening for Undervanns-entreprenører (NBU) regnes som en lokalavdeling i EBA.

NBU har styreplass i EBAs hovedstyre, og har i tillegg sitt sekretariat gjennom EBA.

Byggopp-kontorene

- **Byggopp** Hedmark og Oppland
- **Byggopp** Oslo, Akershus og Østfold
- **Byggopp** Telemark, Vestfold og Buskerud
- **Byggopp** Agder
- **Byggopp** Rogaland
- **Byggopp** Hordaland
- **Byggopp** Sogn og Fjordane
- **Byggopp** Møre og Romsdal
- **Byggopp** Trøndelag
- **Byggopp** Hålogaland (Nordland, Troms og Finnmark)

www.byggopp.no

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg (EBA) er en bransjeforening for entreprenører

Foreningen har omlag 231 medlemsbedrifter med ca. 25 000 ansatte.

Medlemsbedriftene omsetter for ca. 80 milliarder kroner i året, og spenner fra landets største riksdekkende entreprenørbedrifter til mindre håndverksbedrifter og spesialentreprenører.

EBA er tilsluttet Byggenæringens Landsforening (BNL) og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

Overordnede mål for EBA

- » EBA arbeider for en nyskapende og lønnsom bygg- og anleggsnæring.
- » EBA arbeider for å fremme entreprenørenes felles næringsinteresser og vi representerer entreprenørene overfor andre institusjoner, organisasjoner, myndigheter og samfunn forøvrig.
- » EBA skal synliggjøre næringens betydning for landets verdiskapning og utvikling.
- » EBA skal arbeide for like konkurransevilkår og en respektert næring.

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg

Middelthuns gate 27, 0368 Oslo,
Postboks 5485 Majorstuen 0305 Oslo.
Tel: 2308 7500
E-post: firmapost@eba.no

www.eba.no